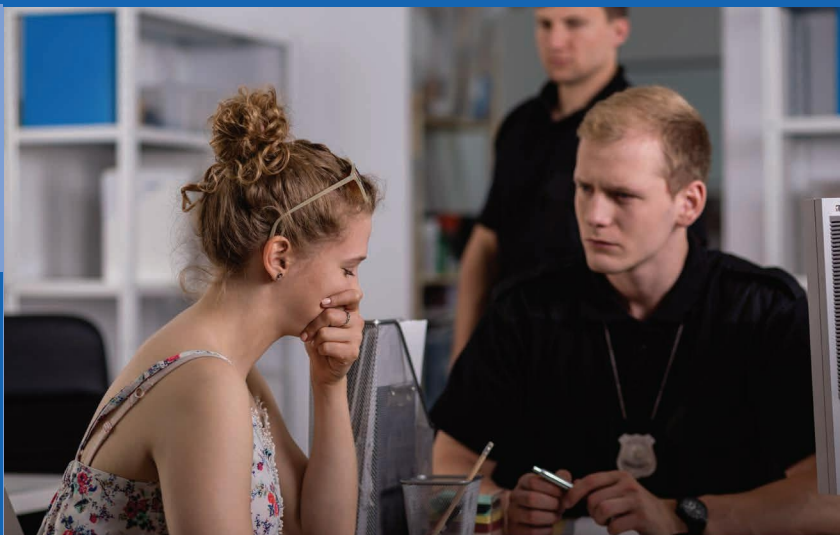

ПРОТИДІЯ НАСИЛЬСТВУ СТОСОВНО ЖІНОК ТА ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ

ПРАКТИЧНИЙ ПОСІБНИК ДЛЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ

**Проект Ради Європи «Стамбульська конвенція:
інструмент для посилення боротьби з насильством
стосовно жінок та домашнім насильством в Україні»
та Проект Ради Європи «Боротьба з насильством
стосовно жінок в Україні»**

МВС України

Національна поліція України

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

ПРОТИДІЯ НАСИЛЬСТВУ СТОСОВНО ЖІНОК ТА ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ

ПРАКТИЧНИЙ ПОСІБНИК ДЛЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ

**Проект Ради Європи «Стамбульська конвенція:
інструмент для посилення боротьби з насильством
стосовно жінок та домашнім насильством в Україні»
(2018-2020) та Проект Ради Європи
«Боротьба з насильством стосовно жінок в Україні»
(2021-2022)**

Підготовлено 22 грудня 2017 р.¹
Ентоні Вілс, міжнародний експерт
Ольга Калашник, національна експертка

Відредаговано у травні 2021 р.
Крістіан Де Валкенеср, міжнародний експерт
Катерина Черепаха, національна експертка

*Висловлені у цій роботі думки
є позицією лише авторів
та не обов'язково відображають
офіційну політику Ради Європи*

*Усі запити щодо відтворення
або перекладу цього документа,
повністю або частково,
мають спрямовуватися
до Дирекції комунікації
(F-67075 Strasbourg Cedex
or publishing@coe.int).*

*Усе інше листування
з приводу цього документа
має спрямовуватися
до Відділу рівності
Генеральної дирекції
з питань демократії.*

Обкладинка та дизайн:
Антон Осмак, Київ, Україна

Світлини: Shutterstock

© Рада Європи, травень 2021 року
Надруковано Радою Європи

Посібник розроблено для представників органів Національної поліції України. Він буде корисним у діяльності з протидії домашньому насильству та іншим видам насильства за ознакою статі. У посібнику представлена ситуація з поширенням явища домашнього насильства та інших видів насильства за ознакою статі в Україні, наведено короткий аналіз чинного законодавства з протидії домашньому насильству та насильству стосовно жінок. У ньому також можна знайти корисну інформацію, яка стосується оцінки потенційних ризиків для постраждалих від насильства, особливостей опитування дітей-жертв та свідків насильства і міжнародного досвіду протидії домашньому насильству. Корисними будуть контакти гарячих ліній із запобігання домашньому насильству та насильству за ознакою статі, а також контакти установ, де постраждалі можуть отримати допомогу.

Посібник було повторно відредаговано у 2021 для відображення останніх змін в законодавстві України щодо насильства стосовно жінок та домашнього насильства в усіх його формах.

Скорочення термінів

CEDAW	Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок
РЄ	Рада Європи
ДКЗС	Женевський центр демократичного контролю над збройними силами
ЕКПЛ	Європейська конвенція з прав людини
ЄСПЛ	Європейський суд з прав людини
ЄС	Європейський Союз
FRA	Агентство Європейського Союзу з фундаментальних прав людини
GED	Відділ гендерної рівності
ОБСЕ	Організація з безпеки і співробітництва в Європі

Вступ

2011 року Україна підписала Конвенцію Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами (Стамбульська конвенція).

Із часу підписання Конвенції відбулось чимало змін щодо удосконалення національного законодавства у сфері запобігання та протидії насильству та приведення його у відповідність до європейської практики, зокрема імплементації окремих положень Конвенції Ради Європи.

Вагомими кроками у цьому напрямі є:

- прийнятий Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству»²;
- прийнятий Закон України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами»;
- прийнята «Концепція Державної соціальної програми запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі на період до 2023 року»³,
- підписаний Указ Президента України «Про невідкладні заходи із запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі, захисту прав осіб, які постраждали від такого насильства»⁴ тощо.

Катерина Павліченко

Заступник міністра
внутрішніх справ
України

Водночас насильство стосовно жінок і домашнє насильство залишаються одними з

найгостріших соціальних проблем в Україні, які потребують комплексного реагування.

Упродовж 2020 року до Національної поліції України надійшло 208 784 (2019 року – 141 814) заяви, повідомлення про вчинені правопорушення та інші події, пов'язані з домашнім насильством, із яких 182 088 подані жінками та 3 433 – дітьми (2019 року – 113 403 та 1 881 відповідно).

Міністерство внутрішніх справ України уживає заходів щодо: удосконалення нормативно-правової бази, механізмів координації та взаємодії у сфері запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі; захисту та допомоги постраждалим від домашнього насильства та насильства за ознакою статі.

Одним із головних чинників для формування кваліфікованих спеціалістів у будь-якій сфері є систематичне навчання, розвиток, професійна підготовка та наявність методичного ресурсу для підвищення обізнаності у визначеній сфері.

Практичний посібник для поліцейських «Протидія насильству стосовно жінок та домашньому насильству», який розроблено в рамках проектів Ради Європи «Стамбульська конвенція: інструмент для посилення боротьби з насильством стосовно жінок та домашнім насильством в Україні» та «Боротьба з насильством стосовно жінок в Україні», стане додатковим дієвим ресурсом для належної оцінки потенційних ризиків для постраждалих від насильства, допоможе врахувати особливості опитування дітей, які постраждали від насильства та/або стали його свідками, ознайомить із міжнародним досвідом протидії домашньому насильству тощо.

Практичний посібник може бути корисним не тільки для поліцейських, але й для працівників інших інституцій, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі, для представників громадських правозахисних організацій, наукових і науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, а також усіх, хто зацікавлений у захисті прав й інтересів осіб, які постраждали від насильства.

Зміст

СКОРОЧЕННЯ ТЕРМІНІВ	6
ВСТУП	7
1. ЗАГАЛЬНИЙ МАСШТАБ ПРОБЛЕМИ НА МІЖНАРОДНОМУ ТА НАЦІОНАЛЬНОМУ РІВНЯХ	11
2. НАСИЛЬСТВО СТОСОВНО ЖІНОК ТА ДОМАШНЄ НАСИЛЬСТВО: РОЗУМІННЯ ДИНАМІКИ НАСИЛЬСТВА	15
3. ЗАКОНОДАВСТВО ЩОДО ПРОТИДІЇ НАСИЛЬСТВУ СТОСОВНО ЖІНОК ТА ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ	21
3.1. Міжнародно-правові акти з запобігання насильству стосовно жінок та домашньому насильству	21
3.2. Законодавство України	24
4. ВАЖЛИВІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ В ЕФЕКТИВНІЙ ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ ТА НАСИЛЬСТВУ СТОСОВНО ЖІНОК	41
4.1. Реакція кримінального судочинства на домашнє насильство в Україні	43
4.2. Сприйняття постраждалими реакції поліції на домашнє насильство та насильство за ознакою статі	44
4.3. Керівні принципи для працівників поліції при реагуванні на домашнє насильство	45
5. ОЦІНКА ПОТЕНЦІЙНИХ РИЗИКІВ ДЛЯ ЖИТТЯ ТА ЗДОРОВ'Я ПОСТРАЖДАЛОЇ ОСОБИ	51
5.1. Форми оцінки ризиків	53

6. ОПИТУВАННЯ ДІТЕЙ, ЩО СТАЛИ СВІДКАМИ ТА/АБО ПОСТРАЖДАЛИМИ ВІД ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА	57
6.1. Вимоги міжнародного та національного законодавства	57
6.2. Вимоги Кримінально-процесуального кодексу України	59
7. ІНФОРМУВАННЯ ПОСТРАЖДАЛОЇ ОСОБИ ПРО ЇЇ ПРАВА ТА ПОСЛУГИ, ЯКІ НАДАЮТЬСЯ ДЕРЖАВНИМИ ОРГАНАМИ ТА ІНШИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ ПОСТРАЖДАЛИМ ВІД ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА ТА НАСИЛЬСТВА ЗА ОЗНАКОЮ СТАТІ, ЇХНІ ПОВНОВАЖЕННЯ ТА ОБОВ'ЯЗКИ	63
8. МІЖВІДОМЧА ТА ВНУТРІШНЯ ВЗАЄМОДІЯ ТА ДОПОМОГА В СИТУАЦІЯХ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА ТА НАСИЛЬСТВА СТОСОВНО ЖІНОК	73
8.1. Співпраця між організаціями, орієнтованими на запобігання та протидію домашньому насильству та насильству стосовно жінок	73
8.2. Мережа поліцейських мобільних груп із реагування на випадки домашнього насильства	76
9. ГАРЯЧІ ЛІНІЇ	79
ПРИМІТКИ	81
ДОДАТКИ	
Додаток 1. Визначення та терміни	85
Додаток 2. Форми прояву і наслідки домашнього насильства: практичні приклади	91
Додаток 3. Гарячі лінії та телефонні лінії допомоги з запобігання домашньому насильству та іншим видам насильства за ознакою статі	92
Додаток 4. Терміновий заборонний припис стосовно кривдника	93
Додаток 5. Форма оцінки ризиків учинення домашнього насильства, що використовується Національною поліцією України.	95
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	99

1. Загальний масштаб проблеми на міжнародному та національному рівнях

Насильство стосовно жінок та домашнє насильство – це порушення прав людини, яке походить із нерівності між чоловіками й жінками та гендерної дискримінації. Проблема домашнього насильства актуальна для всіх країн та суспільств без винятку. Ефективність реагування на випадки домашнього насильства значною мірою залежить від того, наскільки серйозна увага приділяється цій проблемі на рівні держави, насамперед при формуванні та реалізації державної політики.

Від домашнього насильства може страждати будь-яка особа, незалежно від статі, соціального статусу, віку, рівня освіти чи економічного стану. Від домашнього насильства страждають жінки і чоловіки, хлопці й дівчата. Проте світова статистика, як і статистичні дані окремих країн, зокрема й України, свідчить про те, що домашнє насильство торкається жінок непропорційно.

Кожна третя жінка у світі стикається із домашнім насильством. 38% загиблих насильницькою смертю жінок були вбиті колишніми або нинішніми партнерами⁵. Відповідно до результатів доповіді «Жінки світу 2015: тенденції та статистика» загальна статистика показує, що у більшості країн світу жінки, які страждають від насильства, звертаються по допомогу у менше ніж 40% випадків, і з цієї кількості менше ніж 10% звертаються із заявою про насильство до поліції⁶.

2014 року Фонд народонаселення ООН представив результати дослідження стосовно поширеності насильства щодо дівчат та жінок в Україні⁷. В ході дослідження було опитано 1 606 жінок із репрезентативної вибірки в національному масштабі. Результати дослідження показали, що:

- 21,6% жінок віком 15–49 років упродовж життя зазнавали фізичного, психологічного або сексуального насильства з боку нинішнього або колишнього партнера;

- 7,9% жінок віком 15–49 років упродовж життя зазнавали сексуального насильства з боку партнера або іншої особи;
- кожна шоста жінка в Україні пережила принаймні одну з форм насильства з боку інтимного партнера протягом останніх 12 місяців⁸.

Толерантне ставлення суспільства до насильства, відчуття сорому, звинувачення постраждалих часто примушує приховувати факти насильства навіть від найближчого оточення. Випадки сексуального насильства, особливо сексуального насильства у шлюбі, залишаються в зоні цілковитого замовчування.

Одне з останніх досліджень «Добробут і безпека жінок. Україна»⁹, яке проводилось під керівництвом ОБСЄ (2019 р.), також підтверджує актуальність проблеми насильства щодо жінок. Відповідно до результатів дослідження:

- 64% вважають, що насильство над жінками є поширеним явищем;
- 67% жінок стверджують, що у віці 15 років і старші вони зазнали психологічного, фізичного або сексуального насильства з боку партнера або іншої особи. Найчастіше кривдниками виступають попередні партнери;
- 41% опитаних жінок вважають, що, якщо чоловік кривдить свою дружину, то вирішувати ситуацію треба у межах родини;
- майже кожна п'ята жінка вважає, що статевий акт із жінкою без її згоди виправданий, якщо це відбувається в подружжі або між партнерами, котрі живуть разом;
- лише половина жінок вважають себе певною мірою поінформованими про те, що робити в разі насильства, і менше половини жінок (47%) вважають себе мало поінформованими або взагалі не знають, як діяти в таких ситуаціях;
- переважна більшість жінок, які постраждали від насильства з боку нинішнього або попереднього партнера чи іншої особи, не повідомляли до поліції про пережитий ними найсерйозніший інцидент фізичного й/або сексуального насильства.

Проблема насильства стосовно жінок та домашнього насильства в Україні – дуже серйозна. 2018 року органами Національної поліції було зареєстровано 115 473 заяви, повідомлення про вчинені правопорушення та інші події,

пов'язані з домашнім насильством, та поставлено на облік 69 290 осіб – 63 332 чоловіки і 5 857 жінок.

Згідно зі статистичними даними Національної поліції України, 2019 року було подано 141 814 заяв, повідомлень про правопорушення та інші події, пов'язані з домашнім насильством; на облік було поставлено 72 834 кривдники, з яких 72 722 – дорослі (65 720 чоловіків та 7 002 жінки) та 112 неповнолітніх (100 хлопців та 12 дівчат). Як і в попередні роки, переважну більшість постраждалих від домашнього насильства в Україні становили жінки, приблизно 83%¹⁰.

Упродовж 2020 року до Національної поліції України надійшло майже 209 тис. заяв, повідомлень про вчинені правопорушення та інші події, пов'язані з домашнім насильством, із яких понад 180 тис. подані жінками та 3 433 – дітьми¹¹.

За даними Національної соціальної сервісної служби¹², 2020 року до органів та установ зі здійснення заходів у сфері запобігання і протидії домашньому насильству надійшло 211 362 звернення (180 921 жінка, 27 676 чоловіків, 2 765 дітей).

Аналіз звернень на Національну гарячу лінію з запобігання домашньому насильству, торгівлі людьми та гендерної дискримінації, роботу якої забезпечує громадська організація «Ла Страда-Україна», показує, що з 29 511 звернень, які надійшли 2020 року, звернення, які стосувались проблеми домашнього насильства, становили 95,7%. Жінки становлять 83,6% абонентів, що звертаються на гарячу лінію. Варто зазначити, що звернення на гарячу лінію надходять від постраждалих від домашнього насильства та свідків, а у деяких випадках також і від кривдників.

2. Насильство стосовно жінок та домашнє насильство: розуміння динаміки насильства

Насильство стосовно жінок тлумачиться як порушення прав людини і форма дискримінації щодо жінок та означає всі акти насильства щодо жінок за гендерною ознакою, результатом яких є або може бути фізична, сексуальна, психологічна або економічна шкода чи страждання, зокрема погрози таких дій, примус або свавільне позбавлення волі незалежно від того, відбувається це в публічному чи приватному житті.

Насильство стосовно жінок – надзвичайний прояв гендерної дискримінації, й одна з причин цього – гендерна нерівність у суспільстві. Розуміння природи насильства стосовно жінок та гендерної нерівності має важливе значення для вироблення стратегії запобігання та боротьби з цим явищем.

Стаття 3 Конвенції РЄ про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству визначає *домашнє насильство* як усі акти фізичного, сексуального, психологічного або економічного насильства, які відбуваються в лоні сім'ї чи в межах місця проживання або між колишніми чи теперішніми подружжями або партнерами, незалежно від того, чи проживає або проживав правопорушник у тому самому місці, що й жертва, чи ні.

Характер домашнього насильства виходить за рамки протистояння між членами сім'ї, в цій ситуації одна людина встановлює владу над іншою, демонструючи бажання домінувати і контролювати. Це може відбуватися в рамках поступового процесу домінування, який призводить до виникнення

у іншого члена подружжя постійного почуття страху, сорому і приниження та завдає фізичної, емоційної, психологічної і фінансової шкоди.

Типовий чинник у таких випадках – посилення шкоди, яка завдається постраждалим та їхнім дітям. Саме тому першочергове реагування на такі виклики та розуміння небезпеки для постраждалих осіб критично важливі.

Дії поліції в цих випадках мають вирішальний характер. Важливо, щоб поліція усвідомлювала, що домашнє насильство – це злочин, який повторюється і посилюється з плином часу. Варто також зазначити, що перший виклик поліції, найімовірніше, є не першим випадком жорстокого поведіння з постражданою.

Для встановлення контролю можуть використовуватись різні процеси, зокрема такі форми¹³:

Домашнє насильство має структурний характер і сягає своїм корінням у патріархальну модель, яка все ще значною мірою переважає в суспільстві. Відзначено трансверсальну природу насильства у деяких правопорушників, які поводяться агресивно в різних соціальних відносинах¹⁴. Теорія циклу насильства також підкреслює особистість деяких злочинців, які у дитячі роки зазнали насильства у власній сім'ї.

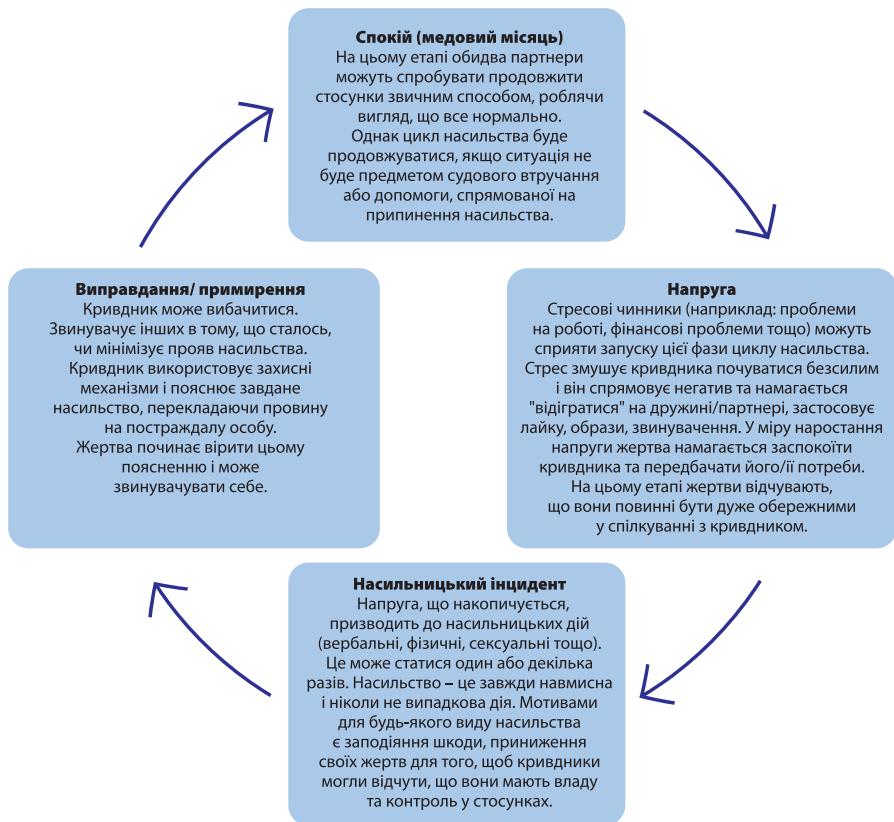
Розуміння та врахування специфіки домашнього насильства дуже важливі для відповідного реагування на такі випадки, насамперед – органами поліції. Окрім розуміння, що зазначений різновид насильства має гендерно зумовлений характер, важливо враховувати таке:

- Перший виклик поліції часто не є першим випадком нападу або жорстокого поводження з жінкою;
- Домашнє насильство – це злочин, який повторюється й у переважній більшості з часом стає більш жорстоким;
- Насильство може набувати різних форм – не тільки фізичної, але й сексуальної, психологічної, економічної – всі вони завдають великої шкоди постраждалим особам, зокрема й дітям. Така шкода також неминуче призводить до шкоди для суспільства в цілому;
- Жінки неохоче повідомляють про такі випадки і часто роблять це лише у моменти найбільшого страху;
- У деяких випадках жертви можуть бути настільки налякані, що захищатимуться або самі вдаватимуться до насильства. У таких випадках вирішального значення набуває розуміння гендерної природи домашнього насильства і виявлення головного кривдника;
- Такі випадки – це не «сімейні конфлікти», а одна з серії жорстоких або насильницьких дій із боку кривдника, зазвичай чоловіка, який прагне отримати або використовувати владу і контроль над іншою особою, зазвичай над його партнеркою або дружиною;
- Постраждала особа перебуває під контролем та владою кривдника (часто це може тривати роками), і за цей період здатність та ресурси до активних дій щодо відстоювання своїх прав можуть значно зменшитися;
- Насильницькі дії відбуваються у відносинах між близькими людьми – у постраждалої особи можуть залишатися почуття до кривдника (кохання, прив'язаність, бажання піклуватися та відчуття обов'язків щодо кривдників тощо);

- Часто у випадках домашнього насильства трапляється застосування одночасно декількох форм насильства. Практика свідчить, що навіть якщо є якась одна з форм домашнього насильства, існує висока вірогідність того, що інші форми насильства також можуть з'явитися.

Найчастіше інформація про факт домашнього насильства надходить до органів поліції, коли подібні випадки мають уже регулярний, систематичний характер. Часто постраждалі наважуються звернутися до поліції лише після серйозного/жорстокого прояву насильства або коли бачать загрозу насильства щодо їхніх дітей (чи факт насильства щодо дітей уже трапився).

Важливим є розуміння працівниками органів поліції циклу домашнього насильства. Виділяють 4 фази циклу насильства:

У деяких джерелах цикл насильства представляють за допомогою трьох фаз. У такому випадку фази «*Виправдання/примирення*» та «*Медовий місяць*» об'єднуються.

Як показує практика, з часом тривалість періоду «Медового місяця» значно скорочується і може майже повністю зникнути.

Саме на етапі примирення чи заспокоєння (або «Медового місяця») постраждалі від домашнього насильства можуть забирати заяви щодо факту домашнього насильства, відмовлятися від своїх свідчень тощо, що інколи може створювати враження «непослідовності» дій постраждалої особи. Для того щоб перервати такий цикл насильства та вийти з нього, постраждалій особі може бути потрібен час на відновлення ресурсів, дієва підтримка та відповідне реагування дотичних служб.

Говорячи про наслідки домашнього насильства, виділяють наближені (ті, які можна ідентифікувати відразу або через дуже короткий проміжок часу після факту насильства) та віддалені (які можуть проявитися через значний час і навіть через багато років; особливо це стосується випадків, коли від насильства страждає дитина). Також наслідки домашнього насильства можуть стосуватися не лише самої постраждалої особи, але і її найближчого оточення, самого кривдника і суспільства в цілому.

Наприклад, окрім найбільш очевидних, на перший погляд, наслідків гендерно зумовленого, зокрема й домашнього, насильства, дуже значним є економічні втрати, яких зазнають не лише окремі громадяни, але і суспільство в цілому. Дані дослідження, проведеного 2017 року Фондом народонаселення ООН¹⁵, показали, що економічні втрати, які несе українське суспільство внаслідок насильства щодо жінок, сягають до \$208 млн на рік, причому основна частина витрат, що зумовлені насильством щодо жінок, лягає на плечі самих постраждалих, і може сягати до \$190 млн на рік (тобто становить понад 90% сукупних економічних витрат суспільства).

3. Законодавство щодо протидії насильству стосовно жінок та домашньому насильству

3.1. Міжнародно-правові акти з запобігання насильству стосовно жінок та домашньому насильству

Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами (Стамбульська конвенція)

Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами (Стамбульська конвенція) – перший європейський юридично обов'язковий документ, що встановлює обов'язкові стандарти запобігання насильству щодо жінок та домашньому насильству, захисту жертв та покарання кривдників. Стамбульська конвенція проводить чітку лінію, що пов'язує гендерну рівність із викоріненням насильства стосовно жінок: насильство стосовно жінок не може бути викоринене без досягнення більшої рівності між жінками та чоловіками.

Стамбульська конвенція містить різні й дуже конкретні зобов'язання для держав, які її підписали. Нижче наведено деякі зобов'язання, які торкаються саме поліції та судових органів:

- регулярний збір відповідних статистичних даних про випадки всіх форм насильства, які підпадають під сферу застосування цієї Конвенції (стаття 11). Це передбачає розробку точного статистичного інструменту, що містить інформацію як про кривдників, так і

про постраждалих (у тому числі інформацію про їх стать, вік, тип взаємовідносин між постраждалою особою та кривдником);

- забезпечення належної підготовки спеціалістів (стаття 15);
- забезпечення ефективного захисту постраждалих (статті 18.1 та 56);
- сприяння ефективному співробітництву між усіма державними органами, які беруть участь у боротьбі з усіма формами насильства, що підпадають під сферу застосування цієї Конвенції, а також громадськими та іншими відповідними організаціями (стаття 18.2.);
- ужиття необхідних заходів для заохочення повідомлення компетентним органам (стаття 27);
- забезпечення збору якісних доказів (стаття 54);
- забезпечення невідкладного розгляду справ (стаття 50);
- ужиття необхідних заходів для забезпечення видання та виконання заборонювальних приписів (статті 52 і 53).

Хоча Україна підписала Стамбульську конвенцію ще 2011 року, проте Конвенція досі не ратифікована.

Європейська конвенція з прав людини

Європейський суд з прав людини (ЄСПЛ) неодноразово засуджував держави у справах, пов'язаних із домашнім насильством. У більшості справ, що розглядаються судом, держави звинувачуються в тому, що вони не вжили достатніх заходів для захисту постраждалих і, отже, не виконали свого зобов'язання щодо захисту життя (стаття 2) і фізичної недоторканності осіб (стаття 3). Особливе значення має нещодавня справа ЄСПЛ щодо домашнього насильства: 3 вересня 2020 року Європейський суд з прав людини у справі «Левчук проти України» (заява №17496/19) постановив, що було порушено статтю 8 «Повага до приватного життя»; що Україна не виконала своє позитивне зобов'язання щодо захисту і що національний суд не провів всебічний аналіз ситуації й не оцінив ризик майбутнього психологічного та фізичного насильства щодо пані Левчук та її дітей, тим самим піддавши постраждалих від домашнього насильства ризику подальшого насильства у зв'язку з тривалим судовим провадженням.

Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок

Прийнята 1979 року ООН, вона стала першим юридично обов'язковим документом на порядку денному прав жінок. Конвенція стосується питань боротьби з насильством щодо жінок, оскільки боротьба з гендерною нерівністю безпосередньо пов'язана із протидією насильству щодо жінок.

Стратегічні цілі гендерної рівності Ради Європи на 2018–2023 роки

Запобігання та боротьба із насильством щодо жінок і домашнім насильством є однією із цілей Стратегії (стратегічна ціль 2), так само як забезпечення рівного доступу жінок до правосуддя (стратегічна ціль 3), яка визначає спрямованість дії Ради Європи в цьому аспекті, зокрема й щодо вирішення проблеми здатності жертв домашнього насильства знайти притулок і житло як засоби захисту; підтримання розробки процедури збору даних про насильство щодо жінок і домашнє насильство; контролю судових рішень для підвищення поінформованості та забезпечення кращого розуміння з боку професійних юристів проблем, пов'язаних із доступом жінок до правосуддя, зокрема судових стереотипів та захисту від гендерно зумовленого насильства і дискримінації тощо¹⁶.

Конвенція Міжнародної організації праці №190 про викорінення насильства і домагань у сфері праці¹⁷

Ця Конвенція захищає працівників від «насильства і домагань» та «гендерно зумовленого насильства і домагань» у сфері праці. «Насильство і домагання» – це низка неприйнятних форм поведінки і практик або загроза їх виникнення, незалежно від того, йдеться про одиничний чи повторний випадок, метою, результатом або можливим наслідком яких є заподіяння фізичної, психологічної, сексуальної чи економічної шкоди і які спричиняють гендерно зумовлене насильство і домагання. Термін «гендерно зумовлене насильство і домагання» означає насильство і домагання, які спрямовані проти осіб через їхню стать, або гендер, чи непропорційно торкаються осіб певної статі, або гендеру, і передбачає сексуальні домагання (статті 1 і 2).

Європейський Союз

Рівність між жінками і чоловіками – один із основоположних принципів Європейського Союзу. Низка законів ЄС застосовуються до певних випадків

насильства щодо жінок у ЄС: Директива 2011/99/ЄС про європейський захисний припис; Директива 2012/29/ЄС про встановлення мінімальних стандартів щодо прав, підтримки та захисту потерпілих від злочину та Регламент ЄС №606/2013 про взаємне визнання заходів захисту у цивільних справах.

ЄС підписав Стамбульську конвенцію 2017 року, надіславши потужний політичний сигнал державам-членам приєднатися до неї.

3.2. Законодавство України

Закон України №524 «Про запобігання і протидію домашньому насильству»

Підписаний 7 грудня 2017 р. Верховною Радою Закон України *«Про запобігання і протидію домашньому насильству»* вносить зміни до Кримінального та Кримінально-процесуального Кодексів України щодо посилення кримінальної відповідальності за насильство за ознакою статі та домашнє насильство. Закон визначає організаційно-правові засади запобігання та протидії домашньому насильству, основні напрями реалізації державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, спрямовані на захист прав та інтересів осіб, які постраждали від такого насильства.

Закон має забезпечувати комплексний підхід до реагування на проблему домашнього насильства, а також спрямований на підготовку національного правового поля до ратифікації та впровадження положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству щодо жінок та домашньому насильству та боротьбу з цими явищами.

Норми, які вводить цей закон, передбачають:

- розширення кола осіб, на яких поширюється дія закону;
- доповнення переліку суб'єктів, що здійснюють заходи в сфері запобігання та протидії домашньому насильству;
- визначення спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству (терміновий заборонний припис стосовно кривдника; обмежувальний припис стосовно кривдника; взяття на профілактичний облік кривдника та проведення з ним профілактичної роботи; направлення кривдника на проходження програми для кривдників);

- розширення повноважень Національної поліції України у випадках домашнього насильства.

Стаття 1 закону дає визначення терміна **«домашнє насильство»** – діяння (дії або бездіяльність) фізичного, сексуального, психологічного або економічного насильства, що вчиняються в сім'ї чи в межах місця проживання або між родичами, або між колишнім чи теперішнім подружжям, або між іншими особами, які спільно проживають (проживали) однією сім'єю, але не перебувають (не перебували) у родинних відносинах чи у шлюбі між собою, незалежно від того, чи проживає (проживала) особа, яка вчинила домашнє насильство, у тому самому місці, що й постраждала особа, а також погрози вчинення таких діянь.

Закон визначає чотири форми домашнього насильства:

- **фізичне насильство** – форма домашнього насильства, що включає ляпаси, стусани, штовхання, щипання, шмагання, кусання, а також незаконне позбавлення волі, нанесення побоїв, мордування, заподіяння тілесних ушкоджень різного ступеня тяжкості, залишення в небезпеці, ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані, заподіяння смерті, вчинення інших правопорушень насильницького характеру;
- **економічне насильство** – форма домашнього насильства, що включає умисне позбавлення житла, їжі, одягу, іншого майна, коштів чи документів або можливості користуватися ними, залишення без догляду чи піклування, перешкоджання в отриманні необхідних послуг із лікування чи реабілітації, заборону працювати, примушування до праці, заборону навчатися та інші правопорушення економічного характеру;
- **психологічне насильство** – форма домашнього насильства, що включає словесні образи, погрози, у тому числі щодо третіх осіб, приниження, переслідування, залякування, інші діяння, спрямовані на обмеження волевиявлення особи, контроль у репродуктивній сфері, якщо такі дії або бездіяльність викликали у постраждалої особи побоювання за свою безпеку чи безпеку третіх осіб, спричинили емоційну невпевненість, нездатність захистити себе або завдали шкоди психічному здоров'ю особи;
- **сексуальне насильство** – форма домашнього насильства, що включає будь-які діяння сексуального характеру, вчинені стосовно повнолітньої особи без її згоди або стосовно дитини незалежно від її

згоди, або в присутності дитини, примушування до акту сексуального характеру з третьою особою, а також інші правопорушення проти статевої свободи чи статевої недоторканості особи, у тому числі вчинені стосовно дитини або в її присутності.

Дія закону *про запобігання та протидію домашньому насильству* незалежно від факту спільного проживання поширюється на (стаття 3 закону):

- 1) подружжя;
- 2) колишнє подружжя;
- 3) наречених;
- 4) матір (батька) або дітей одного з подружжя (колишнього подружжя) та іншого з подружжя (колишнього подружжя);
- 5) осіб, які спільно проживають (проживали) однією сім'єю, але не перебувають (не перебували) у шлюбі між собою, їхніх батьків та дітей;
- 6) осіб, які мають спільну дитину (дітей);
- 7) батьків (матір, батька) і дитину (дітей);
- 8) діда (бабу) та онука (онуку);
- 9) прадіда (прабабу) та правнука (правнучку);
- 10) вітчима (мачуху) та пасинка (падчерку);
- 11) рідних братів і сестер;
- 12) інших родичів: дядька (тітку) та племінника (племінницю), двоюрідних братів і сестер, двоюрідних діда (бабу) та двоюрідного онука (онуку);
- 13) дітей подружжя, колишнього подружжя, наречених, осіб, які мають спільну дитину (дітей), які не є спільними або всиновленими;
- 14) опікунів, піклувальників, їхніх дітей та осіб, які перебувають (перебували) під опікою, піклуванням;
- 15) прийомних батьків, батьків-вихователів, патронатних вихователів, їхніх дітей та прийомних дітей, дітей-вихованців, дітей, які проживають (проживали) в сім'ї патронатного вихователя.

Дія законодавства про запобігання та протидію домашньому насильству поширюється також на інших родичів, інших осіб, які пов'язані спільним побутом, мають взаємні права та обов'язки, за умови спільного проживання.

Розширення кола осіб, на яких поширюється дія закону, надзвичайно важливе, оскільки дозволяє охопити і відповідно забезпечити захист прав та інтересів категорії осіб, які можуть бути дуже вразливими до домашнього насильства.

Повноваження уповноважених підрозділів органів Національної поліції України у сфері запобігання та протидії домашньому насильству визначаються статтею 10 Закону України «Про запобігання і протидію домашньому насильству».

До повноважень уповноважених підрозділів органів Національної поліції України у сфері запобігання та протидії домашньому насильству належать:

- виявлення фактів домашнього насильства та своєчасне реагування на них;
- прийом і розгляд заяв та повідомлень про вчинення домашнього насильства;
- ужиття заходів для його припинення та надання допомоги постраждалим особам з урахуванням результатів оцінки ризиків;
- інформування постраждалих осіб про їхні права, заходи і соціальні послуги, якими вони можуть скористатися;
- винесення термінових заборонних приписів стосовно кривдників;
- узяття на профілактичний облік кривдників та проведення з ними профілактичної роботи в порядку, визначеному законодавством;
- здійснення контролю за виконанням кривдниками спеціальних заходів протидії домашньому насильству протягом строку їх дії;
- анулювання дозволів на право придбання, зберігання, носіння зброї та боєприпасів їх власникам у разі вчинення ними домашнього насильства, а також вилучення зброї та боєприпасів у порядку, визначеному законодавством;
- взаємодія з іншими суб'єктами, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству.

Із метою посилення запобігання та протидії домашньому насильству силами правоохоронних органів законом передбачено розширення повноважень органів Національної поліції України. Відповідно до закону поліцейські можуть проникати до житла особи без вмотивованого рішення суду в невідкладних випадках, пов'язаних із припиненням вчинюваного акту домашнього насильства, у разі безпосередньої небезпеки для життя чи здоров'я постраждалої особи.

Нормативно-правові документи, що регулюють діяльність Національної поліції в Україні в сфері реагування на випадки домашнього насильства і насильства за ознакою статі

На виконання положень закону розроблено низку нормативно-правових документів для забезпечення його реалізації. Серед нормативних документів, які безпосередньо стосуються діяльності органів поліції щодо запобігання та протидії домашньому насильству, такі:

Термінові заборонні приписи та обмежувальні приписи

Порядок винесення уповноваженими підрозділами органів Національної поліції України термінового заборонного припису стосовно кривдника (Наказ Міністерства внутрішніх справ України №654 від 1.08.2018 р.)

Цей Порядок визначає процедуру винесення уповноваженими підрозділами органів Національної поліції України термінового заборонного припису стосовно кривдника. Порядок встановлює процедуру дій працівників уповноважених підрозділів Національної поліції та включає в себе опис порядку ведення діловодства, пов'язаного з винесенням термінового заборонного припису стосовно кривдника.

Терміновий заборонний припис – спеціальний захід щодо протидії домашньому насильству, який може передбачати такі заходи:

- зобов'язання залишити місце проживання (перебування) постраждалої особи;
- заборона на вхід та перебування в місці проживання (перебування) постраждалої особи;
- заборона в будь-який спосіб контактувати з постраждалою особою.

Виноситься терміновий заборонний припис на строк до 10 діб.

Терміновий заборонний припис виноситься кривднику уповноваженими підрозділами органів Національної поліції України у разі існування безпосередньої загрози життю чи здоров'ю постраждалої особи з метою негайного припинення домашнього насильства, недопущення його продовження чи повторного вчинення. Винесення припису може здійснюватися за заявою постраждалої особи, а також із власної ініціативи працівника уповноваженого підрозділу поліції за результатами оцінки ризиків. При прийнятті рішення щодо винесення припису пріоритетом є безпека постраждалої особи. Ця вимога поширюється також на місце спільного проживання (перебування) постраждалої особи та кривдника незалежно від їхніх майнових прав на відповідне житлове приміщення.

Терміновий заборонний припис стосовно кривдника є відносно новою нормою для національного законодавства, проте практика застосування такої норми в інших країнах поширена і підтверджує свою ефективність. Часто щодо термінового заборонного припису постають питання, чи не буде це порушенням права власності? Наголошується, що зобов'язання залишити місце проживання (перебування) постраждалої особи не є позбавленням права власності і є тимчасовим заходом. Застосування саме такого заходу здійснюється за результатами оцінки ризиків для постраждалої особи і враховує пріоритетність права на життя та безпеку над майновим правом. Окрім того, як показує практика, у випадку, коли постраждала особа, часто разом із дітьми, змушена тікати від кривдника – часто вночі, в будь яку пору року, шукати собі прихисток – питання майнових прав постраждалої особи, на жаль, не ставиться.

Працівники уповноваженого підрозділу органів Національної поліції України можуть у встановленому законом порядку застосовувати поліцейські заходи примусу для виселення з житлового приміщення кривдника, якщо терміновий заборонний припис передбачає зобов'язання залишити місце проживання (перебування) постраждалої особи, а кривдник відмовляється добровільно його залишити.

Після підписання припису постраждалою особою або її представником, свідком(ами) (за наявності) та кривдником будь-які виправлення, доповнення чи виправлення в приписі не допускаються.

Ще одним спеціальним заходом щодо протидії домашньому насильству є **обмежувальний припис**. Обмежувальний припис видається за рішенням суду і спрямований на забезпечення безпеки постраждалої особи.

Щодо особи, яка вчинила домашнє насильство, що передбачає обмежувальний припис, можуть бути ужиті такі заходи тимчасового обмеження прав або покладення обов'язків:

- заборона перебувати в місці спільного проживання (перебування) з постраждалою особою;
- усунення перешкод у користуванні майном, що є об'єктом права спільної сумісної власності або особистою приватною власністю постраждалої особи;
- обмеження спілкування з постраждалою дитиною;
- заборона наближатися на визначену відстань до місця проживання (перебування), навчання, роботи, інших місць частого відвідування постраждалої особи;

- заборона особисто і через третіх осіб розшукувати постраждалу особу, якщо вона за власним бажанням перебуває у місці, невідомому кривднику, переслідувати її та в будь-який спосіб спілкуватися з нею;
- заборона вести листування, телефонні переговори з постраждалою особою або контактувати з нею через інші засоби зв'язку особисто і через третіх осіб.

Рішення про видачу обмежувального припису або про відмову у видачі обмежувального припису приймається на підставі оцінки ризиків.

Обмежувальний припис видається на строк від одного до шести місяців.

Порівняння термінового заборонного та обмежувального приписів стосовно кривдника

Терміновий заборонний припис стосовно кривдника (стаття 25 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству»)	Обмежувальний припис стосовно кривдника (стаття 26 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству»)
<p>Спеціальний захід протидії домашньому насильству, що вживається уповноваженими підрозділами органів Національної поліції України як реагування на факт домашнього насильства та спрямований на негайне припинення домашнього насильства, усунення небезпеки для життя і здоров'я постраждалих осіб та недопущення продовження чи повторного вчинення такого насильства</p>	<p>Встановлений у судовому порядку захід тимчасового обмеження прав чи покладення обов'язків на особу, яка вчинила домашнє насильство, спрямований на забезпечення безпеки постраждалої особи</p>

Заходи які забороняються/обмежуються	
<ul style="list-style-type: none"> - Зобов'язання залишити місце проживання (перебування) постраждалої особи; - заборона на вхід та перебування в місці проживання (перебування) постраждалої особи; - заборона в будь-який спосіб контактувати з постраждалою особою 	<ul style="list-style-type: none"> - Заборона перебувати в місці спільного проживання (перебування) з постраждалою особою; - усунення перешкод у користуванні майном, що є об'єктом права спільної сумісної власності або особистою приватною власністю постраждалої особи; - обмеження спілкування з постраждалою дитиною; - заборона наблизитися на визначену відстань до місця проживання (перебування), навчання, роботи, інших місць частого відвідування постраждалої особи; - заборона особисто і через третіх осіб розшукувати постраждалу особу, якщо вона за власним бажанням перебуває у місці, невідомому кривднику, переслідувати її та в будь-який спосіб спілкуватися з нею; - заборона вести листування, телефонні переговори з постраждалою особою або контактувати з нею через інші засоби зв'язку особисто і через третіх осіб
Ким видається	
Уповноваженим підрозділом Національної поліції	Судом
Термін на який видається	
До 10 діб	Від одного до шести місяців
Хто може звернутися по видачу	
Терміновий заборонний припис виноситься за заявою постраждалої особи, а також з власної ініціативи працівника уповноваженого підрозділу органів Національної поліції України за результатами оцінки ризиків	<ul style="list-style-type: none"> - Постраждала особа або її представник; - у разі вчинення домашнього насильства стосовно дитини – батьки або інші законні представники дитини, родичі дитини (баба, дід, повнолітні брат, сестра), мачуха або вітчим дитини, а також орган опіки та піклування; - у разі вчинення домашнього насильства стосовно недієздатної особи – опікун, орган опіки та піклування

Порядок інформування

Терміновий заборонний припис вручається кривднику, а його копія – постраждалій особі або її представнику

Про видачу обмежувального припису кривднику суддя у встановлений законом строк інформує уповноважені підрозділи органів Національної поліції України за місцем проживання (перебування) постраждалої особи для взяття кривдника на профілактичний облік, а також районні, районні у містах Києві й Севастополі державні адміністрації та виконавчі органи сільських, селищних, міських, районних у містах (у разі їх створення) рад за місцем проживання (перебування) постраждалої особи

Програми для кривдників та реєстр кривдників

Кодекс України про адміністративні правопорушення було доповнено статтею 39¹ **«Направлення на проходження програми для особи, яка вчинила домашнє насильство чи насильство за ознакою статі»**¹⁸. У разі вчинення домашнього насильства чи насильства за ознакою статі суд під час вирішення питання про накладення стягнення за адміністративне правопорушення має право одночасно вирішити питання про направлення особи, яка вчинила домашнє насильство чи насильство за ознакою статі, на проходження програми для таких осіб, передбаченої Законом України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» чи Законом України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків».

Відповідно до статті 173² КУпАП **«Вчинення домашнього насильства, насильства за ознакою статі, невиконання термінового заборонного припису або неповідомлення про місце свого тимчасового перебування»**¹⁹:

- тягнуть за собою накладення штрафу від десяти до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від тридцяти до сорока годин, або адміністративний арешт на строк до семи діб.

Ті самі дії, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за одне з порушень, передбачених частиною першою цієї статті:

- тягнуть за собою накладення штрафу від двадцяти до сорока неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від сорока до шістдесяти годин, або адміністративний арешт на строк до п'ятнадцяти діб.

Доцільність повернення штрафу як виду адміністративного стягнення за скоєння домашнього насильства викликає серйозний сумнів. Практика застосування подібного стягнення у попередні періоди переконливо свідчить про негативні його наслідки як у соціально-психологічному, так і матеріальному плані, оскільки витрати на виплату штрафу здійснюються за рахунок сімейного бюджету, що погіршує матеріальний стан сім'ї. Крім того, досить часто замість кривдника штраф сплачує сама постраждала особа.

Порядок взяття на профілактичний облік, проведення профілактичної роботи та зняття з профілактичного обліку кривдника уповноваженим підрозділом органу Національної поліції України (Наказ Міністерства внутрішніх справ України №124 від 25.02.2019 р.)

Цей Порядок встановлює процедуру взяття на профілактичний облік, проведення профілактичної роботи та зняття з профілактичного обліку кривдника уповноваженим підрозділом органу Національної поліції України з метою недопущення повторного вчинення домашнього насильства, забезпечення контролю за дотриманням кривдником тимчасових обмежень його прав та виконанням обов'язків, покладених на нього у зв'язку з учиненням домашнього насильства.

Підставами для поставлення кривдника на профілактичний облік є:

- складений адміністративний протокол про адміністративне правопорушення, передбачене статтею 173² КУпАП²⁰;
- терміновий заборонний припис стосовно кривдника, винесений працівником уповноваженого підрозділу поліції;
- отримання уповноваженим підрозділом поліції в установленому законом порядку інформації про видачу судом обмежувального припису кривднику;
- рішення суду про накладення адміністративного стягнення за адміністративне правопорушення, передбачене статтею 173² КУпАП;
- відкриття кримінального провадження стосовно кривдника у зв'язку з вчиненням ним домашнього насильства чи насильства за ознакою статі;
- повідомлення установи виконання покарань про звільнення від відбування покарання кривдника, засудженого за вчинення домашнього насильства чи насильства за ознакою статі.

Документ описує процедуру взяття кривдника на профілактичний облік та зняття його з обліку, встановлює строки ведення профілактичного обліку та підстави зняття з обліку тощо.

Оцінка ризиків

Спільний Наказ Міністерства соціальної політики України та Міністерства внутрішніх справ України «Про затвердження Порядку проведення оцінки ризиків вчинення домашнього насильства» (№369/180 від 13.03.2019 р.)

Порядок визначає процедуру проведення оцінки вірогідності продовження чи повторного вчинення домашнього насильства, настання тяжких або особливо тяжких наслідків його вчинення, а також смерті постраждалої особи, з метою визначення ефективних заходів реагування, спрямованих на припинення такого насильства та запобігання його повторному вчиненню.

Проведення оцінки ризиків здійснює поліцейський уповноважений підрозділ органу Національної поліції України за фактом вчинення домашнього насильства.

Результати оцінки ризиків враховуються при винесенні термінового заборонного припису стосовно кривдника, вжиття інших заходів для припинення такого насильства, недопущення його продовження чи повторного вчинення та надання допомоги постраждалим особам у порядку, визначеному законодавством.

Проведення оцінки ризиків проводиться шляхом спілкування/бесіди з постраждалою від такого насильства особою або її представником, з'ясування обставин конфлікту та виявлення чинників і умов, які створюють або можуть створювати небезпеку для цієї особи. До зазначеного Порядку додається форма оцінки ризиків, за результатами заповнення якої поліцейський уповноваженого підрозділу поліції визначає рівень небезпеки, який ураховується під час винесення термінового заборонного припису стосовно кривдника, та вжиття інших заходів.

Враховуючи, що кожна ситуація може мати індивідуальні особливості та обставини, які можуть впливати на рівень небезпеки і які можуть не бути охоплені зазначеною формою оцінки ризиків, поліцейський уповноваженого підрозділу поліції на власний розсуд може оцінити рівень небезпеки як високий, якщо він/вона вважає, що постраждала особа перебуває в потенційно небезпечній ситуації або яка може спричинити смерть особи чи інші тяжкі наслідки.

Серед інших прийнятих на виконання закону нормативних документів, які також дотичні до роботи та взаємодії із органами Національної поліції, такі:

Скоординована політика

Порядок взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі
(Постанова Кабінету Міністрів України №658 від 22.08.2018 р.)

Документ визначає механізм взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі, спрямованої на забезпечення комплексного інтегрованого підходу до подолання насильства та сприяння реалізації прав осіб, постраждалих від насильства, шляхом запобігання насильству, ефективного реагування на факти насильства, надання допомоги та захисту постраждалим особам, забезпечення відшкодування заподіяної шкоди, належного розслідування фактів насильства та притягнення кривдників до передбаченої законом відповідальності.

Відповідно до Порядку взаємодії, у разі звернення до уповноваженого підрозділу органу Національної поліції особи, яка заявляє, що постраждала від насильства, посадова особа такого органу:

- приймає заяву від постраждалої особи та реєструє її в журналі єдиного обліку заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події;
- для організації надання медичної допомоги постраждалій особі (у разі потреби) залежно від її стану викликає бригаду екстреної (швидкої) медичної допомоги або інформує відповідний заклад охорони здоров'я;
- для невідкладного надання психологічної допомоги інформує відповідний центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, центр соціально-психологічної допомоги, притулок для постраждалих осіб або мобільну бригаду соціально-психологічної допомоги постраждалим особам (зокрема й шляхом виклику психолога), у разі потреби направляє її до притулку для постраждалих осіб або іншого закладу, що надає послугу притулку;
- у випадку, якщо постраждалою від насильства або кривдником є дитина або постраждала особа звернулася разом із дитиною не пізніше однієї доби – інформує відповідну службу у справах дітей за допомогою телефонного зв'язку, електронної пошти.

Також посадова особа органів Національної поліції інформує постраждалу особу або її законного представника (якщо він не є кривдником) про її права та можливості щодо отримання соціальних послуг, можливість відшкодування кривдником завданих матеріальних збитків і шкоди, винесення щодо кривдника термінового заборонного припису тощо.

До виїзду на місце події можуть залучатися представники центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, мобільних бригад соціально-психологічної допомоги постраждалим особам, фахівці з соціальної роботи тощо.

Спеціалізовані служби підтримки

Типове положення про мобільну бригаду соціально-психологічної допомоги особам, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі (Постанова Кабінету Міністрів України №654 від 22.08.2018 р.)

Мобільна бригада – спеціалізована служба підтримки осіб, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі. Метою її діяльності є надання соціально-психологічної допомоги постраждалим особам, зокрема соціальних послуг із консультування, кризового та екстреного втручання, соціальної профілактики відповідно до їх потреб.

Взаємодія мобільної бригади із суб'єктами, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, забезпечується шляхом:

- залучення представників суб'єктів до виїзду мобільної бригади та надання соціально-психологічної допомоги постраждалій особі;
- направлення постраждалих осіб до інших суб'єктів для отримання додаткових послуг та допомоги відповідно до повноважень суб'єктів та індивідуальних потреб постраждалих осіб;
- взаємного інформування суб'єктів про виявлені випадки насильства;
- інформування з дотриманням правового режиму інформації з обмеженим доступом місцевих держадміністрацій та органів місцевого самоврядування, уповноважених підрозділів органів Національної поліції про виявлення фактів насильства за наявності добровільної поінформованої згоди постраждалих осіб, крім випадків учинення насильства щодо дітей та недієздатних осіб або виявлення фактів насильства кримінального характеру в разі, коли така згода не вимагається;

- інформування не пізніше ніж після закінчення однієї доби про випадок насильства:
  - відповідної служби у справах дітей та уповноважених підрозділів органів Національної поліції щодо дитини;
  - органів опіки та піклування щодо недієздатних осіб.

Притулки

Типове положення про притулок для осіб, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі (Постанова Кабінету Міністрів України №655 від 22.08.2018 р.)

Положення описує завдання та напрями діяльності притулку, а також принципи його роботи та порядок функціонування. Окрім того, документ встановлює порядок улаштування до притулку осіб, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі. Серед іншого зазначено, що направлення до притулку може здійснюватися уповноваженим підрозділом органу Національної поліції, структурним підрозділом місцевої держадміністрації або органу місцевого самоврядування, центром соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, мобільною бригадою соціально-психологічної допомоги постраждалим особам.

Притулок протягом однієї доби інформує службу у справах дітей та відповідний підрозділ органу Національної поліції у разі направлення до нього матері/батька або особи, яка їх замінює, з дитиною.

Рада Європи рекомендує, щоб на кожні 10 000 осіб у регіональних спеціалізованих притулках було забезпечено безпечне проживання для однієї родини. На жаль, як було зазначено, кількість та потужність державних центрів чи притулків в Україні недостатня для потреб країни²¹.

Кол-центри

Про утворення Державної установи «Кол-центр Міністерства соціальної політики України з питань протидії торгівлі людьми, запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та насильству стосовно дітей» (Наказ Міністерства соціальної політики №1458/32910 від 22.12.2018 р.)

Відповідно до Положення, Кол-центр є неприбутковою державною бюджетною установою²², створеною для забезпечення виконання завдань щодо належного реагування на звернення громадян про факти торгівлі людьми, домашнього насильства, насильства за ознакою статі та насильства стосовно дітей та яка належить до сфери управління Міністерства соціальної політики України. Серед функцій Кол-центру, які безпосередньо пов'язані із діяльністю органів Національної поліції України, такі:

- інформування про отримання звернень не пізніше ніж до закінчення однієї доби уповноважених підрозділів органів Національної поліції, якщо постраждалою є дитина – також служб у справах дітей; якщо постраждалою є недієздатна особа чи особа, цивільна дієздатність якої обмежена, – також уповноважених осіб;
- інформування постраждалих осіб та/або їхніх законних представників чи інших осіб, які звернулися до Кол-центру, про їхні права та соціальні послуги, якими вони можуть скористатися, можливість відшкодування кривдником завданих матеріальних збитків і шкоди, заподіяної фізичному та психічному здоров'ю, про контактні дані уповноважених підрозділів органів Національної поліції, уповноважених осіб, загальних і спеціалізованих служб підтримки постраждалих осіб, центрів безоплатної правової допомоги, закладів охорони здоров'я, а також про можливості участі у програмах для кривдників;
- отримання та узагальнення інформації від уповноважених підрозділів органів Національної поліції, служб у справах дітей, уповноважених осіб, щодо результатів реагування на звернення, які надійшли до Кол-центру, вжитих заходів і наданої допомоги;
- у разі необхідності – переадресація вхідних звернень до правоохоронних органів, співпраця з громадськими об'єднаннями, міжнародними організаціями з метою забезпечення оперативного і якісного реагування на випадки, інформацію про які отримано; якщо постраждала особа не зверталася до органів Національної поліції та не бажає співпрацювати з ними, інформування органу Національної поліції про факт та обставини вчинення злочину (дата, місце, ймовірні кривдники, обставини вербування та потрапляння в ситуацію, інші відомості) без розголошення персональних даних і конфіденційної інформації, що може зашкодити особі, з поміткою про відмову особи співпрацювати з відповідними органами²³.

Збір даних та дослідження

Про затвердження Порядку формування, ведення та доступу до Єдиного державного реєстру випадків домашнього насильства та насильства за ознакою статі (Постанова Кабінету Міністрів України №234 від 20.03.2019 р.)

Реєстр – це автоматизована інформаційно-телекомунікаційна система, призначена для збирання, реєстрації, накопичення, зберігання, адаптування, зміни, поновлення, використання, поширення (розповсюдження, реалізації, передання), знеособлення і знищення даних про випадки домашнього насильства та насильства за ознакою статі. Держателем Реєстру є Мінсоцполітики. Працівники уповноважених підрозділів органів Національної поліції входять до суб'єктів, які є реєстраторами та користувачами цього Реєстру. Як зазначено у Постанові, метою формування та ведення Реєстру є:

- захист життєво важливих інтересів постраждалих осіб, зокрема дітей;
- запобігання повторним випадкам насильства;
- забезпечення здійснення заходів у сфері запобігання та протидії насильству;
- облік випадків насильства, узагальнення та аналіз інформації про насильство;
- надання комплексної та своєчасної допомоги постраждалим особам суб'єктами, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії насильству,
- координація діяльності суб'єктів шляхом оптимізації інформаційної взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії насильству.

Збір та аналіз статистичних даних щодо випадків домашнього насильства та насильства за ознакою статі – дуже важливий аспект. Проте практика ведення такого реєстру, куди б входили персоніфіковані дані, особливо щодо постраждалих осіб та осіб, які повідомляють про факти домашнього насильства та насильства за ознакою статі, в міжнародному досвіді відсутня. Окрім того, діяльність подібного реєстру, фіксування персональних даних постраждалих осіб не передбачені Конвенцією Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами. Потреба в дотриманні конфіденційності персональних даних щодо

постраждалої особи – дуже важливий аспект забезпечення захисту прав та інтересів постраждалої особи.

Станом на 1 вересня 2020 р. Єдиний державний реєстр випадків домашнього насильства та насильства за ознакою статі в електронному вигляді не створено і не функціонує. Наразі дані фіксуються у відповідні журнали реєстрації в паперовому вигляді.

4. Важливість діяльності працівників поліції в ефективній протидії домашньому насильству

Професійна діяльність уповноважених представників органів Національної поліції відіграє важливу роль у забезпеченні ефективного запобігання та протидії домашньому насильству.

4.1. Реакція кримінального судочинства на домашнє насильство в Україні

Одне з головних завдань системи кримінального правосуддя у боротьбі з насильством стосовно жінок і домашнім насильством полягає у тому, щоб сприяти перетворенню культури безкарності в культуру відповідальності кривдників, держав і самої системи кримінального правосуддя за такі факти.

Стамбульська конвенція – ключовий документ у роботі фахівців у сфері кримінального правосуддя, який визначає підхід до боротьби з насильством стосовно жінок і домашнім насильством. Виходячи з принципів Стамбульської конвенції, такі можливості мають вирішальне значення для забезпечення ефективного реагування системи кримінального правосуддя і потребують розвитку і зміцнення: боротьба з усіма формами насильства стосовно жінок та домашнього насильства, які розглядаються в Конвенції; забезпечення оцінки ризиків; забезпечення притягнення порушників до відповідальності (адекватні санкції, термінові заборонні приписи, захисні приписи і програми для кривдників); надання кваліфікованими і підготовленими фахівцями гендерно чутливих послуг, орієнтованих на інтереси постраждалих;

міжвідомча координація та обмін інформацією (на всіх рівнях); належне розслідування і судове переслідування злочинів, пов'язаних із насильством стосовно жінок, і випадків домашнього насильства; збір даних і моніторинг реагування системи кримінального правосуддя на насильство стосовно жінок та домашнє насильство.

Опитування²⁴, проведене Агентством Європейського Союзу із основоположних прав (FRA) серед 42 000 жінок із країн Європейського Союзу, свідчить, що повідомлення про насильство стосовно жінок надходять в поліцію тільки в третині випадків.

Такий низький рівень скарг спостерігається в низці європейських країн. При вирішенні проблеми домашнього насильства не варто лишати поза увагою психологічне насильство, оскільки воно залишається проблемою, яку часто ігнорують. Нещодавні дослідження у Франції та Бельгії²⁵ показали, що психологічне насильство може відбуватися в три рази частіше, ніж фізичне або сексуальне насильство, і про нього рідко повідомляють в поліцію.

Подання скарги може зменшити кількість повторних правопорушень. Грунтуючись на вибірці з 2 500 справ, пов'язаних із множинною віктимізацією, дослідження показують, що постраждалі, які раніше подавали скаргу, були представлені меншою мірою, ніж ті, хто ніколи не подавав скаргу на попередні правопорушення²⁶. Відсутність скарги сприяє безкарності й підсилює почуття влади кривдника стосовно жертви. Дослідження у сфері віктимізації показують, що жертви, які звернулися до поліції, рідше зазнавали подальшого домашнього насильства, ніж ті, хто не подавав скаргу. Дослідження, проаналізовані в ході австралійського метааналізу, свідчать, що більшість людей, які подали скаргу на перший злочин, також подають скаргу при виникненні нового злочину²⁷.

Існує багато причин, через які постраждалі не звертаються до поліції²⁸:

- сподівання, що ситуацію можна вирішити без втручання поліції;
- страх подальшого насильства;
- фінансова залежність;
- відсутність соціальної підтримки з боку найближчого оточення;
- благополуччя дітей.

У результаті дослідження ефективності реагування системи кримінального правосуддя на насильство стосовно жінок²⁹, проведеного 2017 року

українською громадською організацією «Ла Страда-Україна» і Женевським центром демократичного контролю над збройними силами (DCAF), було виявлено низку чинників, що сприяють безкарності кривдників в Україні. До них належать:

- **Неповідомлення:** система кримінального правосуддя неспроможна охопити більшість випадків насильства стосовно жінок/домашнього насильства.

Оточення та суспільство, що відображають колективну толерантність до насильства стосовно жінок та домашнього насильства, не заохочують постраждалих звертатися до поліції. Постраждалі від домашнього насильства та/або насильства стосовно жінок часто вважають, що звернення до поліції не матиме практичних позитивних результатів або навіть погіршить їхнє становище. Переконавання постраждалих у тому, що втручання поліції може виявитися неефективним або навіть збільшити ризик подальшого насильства, ще більше сприяє заниженню рівня повідомлень.

- **Втрата справ:** у більшості випадків насильства стосовно жінок/домашнього насильства, повідомлених у поліцію, провадження в системі кримінального правосуддя припиняються і не приводять до засудження.

Справи, які не внесено до процесу кримінального правосуддя, не сприяють засудженню в кінці ланцюга правосуддя. Рівень втрати справ щодо насильства стосовно жінок і домашнього насильства в українській системі кримінального правосуддя дуже високий, що призводить до обмеження доступу постраждалих до правосуддя. Система кримінального правосуддя охоплює лише невелику частину випадків насильства стосовно жінок і домашнього насильства. Після повідомлення про випадки у поліцію кримінальне переслідування не продовжується, і в кінці ланцюжка правосуддя рівень засудження є досить непропорційним до кількості поданих заяв.

- **Нестримувальна практика винесення вироків:** наявна практика не стримує кривдників від скоєння насильства стосовно жінок/домашнього насильства. Неефективне реагування системи кримінального правосуддя на насильство стосовно жінок/домашнє насильство призводить до високого рівня повторних злочинів, а також сприяє підтриманню суспільного середовища, яке створює умови для насильства стосовно жінок/домашнього насильства.

4.2 Сприйняття постраждалими реакції поліції на домашнє насильство та насильство за ознакою статі

Реакція поліції – визначальний чинник того, наскільки постраждалі задоволені розглядом актів домашнього насильства, про які вони повідомляють. Важливо не допустити, щоб втручання поліції призвело до вторинної віктимізації. Дослідження, проведені в США, показують, що задоволеність постраждалих варіюється від позитивних оцінок активного реагування з боку поліції, яка прагне зрозуміти ситуацію і надати найкращі можливі рекомендації постраждалим, до негативних оцінок того, що поліція ставиться до випадків насильства стосовно жінок зневажливо й осудливо. Якщо перший контакт із поліцією був негативним, постраждалі зазвичай повторно не звертаються до поліції з новими інцидентами.

Ступінь задоволеності багато в чому залежить від того, наскільки добре поліція реагує на очікування постраждалих, зокрема й на те, що:

- насильство припиняється;
- кривдник залишає помешкання;
- поліція дає зрозуміти кривднику, що його поведінка неприйнятна;
- кривдника заарештовано.

Невід'ємною частиною навчання і підготовки співробітників поліції має бути розуміння серйозного характеру домашнього насильства, його соціальної небезпеки і важливості забезпечення доступу до правосуддя і захисту постраждалих, а також викорінення стереотипів і упереджень щодо насильства стосовно жінок і домашнього насильства.

Належна робота поліції у цьому напрямку зокрема передбачає:

- Відповідну підготовку для подолання упереджень і розуміння динаміки домашнього насильства і повторної віктимізації. В цілому поліція, як повідомляється, дуже критично ставиться до повторюваних випадків подання скарг, якщо постраждала особа продовжує жити з правопорушником. Цей тип поведінки зазвичай є результатом недостатнього знання механізмів, пов'язаних із явищем подружнього домінування.
- Відповідну супервізію для співробітників поліції, які займаються питаннями домашнього насильства. Зокрема, варто організувати

регулярні супервізії, щоб співробітники поліції на місцях могли оцінити, як вони вирішують такі проблеми. Супервізії дозволяють подолати упередження, які можуть виникнути стосовно домашнього насильства.

Стать співробітника поліції може впливати на ступінь задоволеності заявника, і проведені в США дослідження показують, що жінки-поліцейські більш чуйні у випадках домашнього насильства. Дослідження демонструють, що чоловіки-поліцейські, найімовірніше, будуть розглядати скарги, проводити більше арештів і надавати кращу інформацію потерпілим, якщо потерпілими є жінки, ніж коли справа розглядається групою з одного чоловіка і однієї жінки-поліцейського. Коли потерпілим є чоловік, а група складається з двох поліцейських-чоловіків, фіксування фактів стає менш систематичним, проводиться мало арештів і надається мало порад та інформації.

Дослідження вказують на певне суперечливе ставлення з боку поліції у випадках домашнього насильства, зокрема тому, що ті самі постраждалі часто повторно звертаються до поліції. Більш вузька спеціалізація і краща координація з іншими органами влади (прокуратурою, допоміжними службами) могла б значно полегшити цей процес.

Розуміння серйозності проблеми домашнього насильства, його соціальної небезпеки та важливості забезпечення доступу до правосуддя постраждалих та їх захист, а також викорінення стереотипів та забобонів щодо насильства за ознакою статі та домашнього насильства має бути невід'ємною частиною навчання поліцейських-викладачів і працівників поліції.

4.3. Керівні принципи для працівників поліції при реагуванні на домашнє насильство

Система екстрених викликів

Оператори служби «102», які приймають повідомлення, повинні:

- бути ознайомленими зі специфікою та механізмами реагування на випадки домашнього насильства та насильства за ознакою статі;
- уникати використання терміна «сімейний конфлікт», «сварка» на цьому (або будь-якому іншому) етапі відповіді;

- зібрати відповідні деталі від абонента(тки), які підтвердили б необхідність подальших дій зі сторони поліції;
- надати інформацію, що дозволила б офіцеру поліції оцінити ризик, із яким стикається постраждала особа та/чи може стикнутись сам працівник поліції при виїзді на місце правопорушення;
- оцінити терміновість виклику;
- пріоритизувати виклики – забезпечити у випадку необхідності першочергове реагування працівників поліції (виїзд на місце правопорушення).

Роль першого респондента, працівника поліції та слідчого:

- забезпечити безпеку постраждалої особи, зокрема й дітей, якщо вони присутні;
- припинити вчинення правопорушення кривдником;
- сприяти забезпеченню притягнення кривдника до відповідальності за його дії;
- виступати в ролі представника держави у дотриманні реалізації закону, кримінальних та адміністративних процедур (а також розгляд постраждалих як свідків, а не обвинувачів);
- не перекладати відповідальність за скоєне насильство на постраждалих осіб.

Розуміння постраждалих від домашнього насильства

Зазвичай постраждалі від домашнього насильства зазнають різних форм насильства протягом тривалого періоду. Саме тому вони можуть страждати від:

- втрати довіри та зниження самооцінки;
- відчуття сорому, з додатковим тиском у деяких суворо релігійних домогосподарствах;
- ізолюваності (фінансово, соціально та емоційно);
- прихильності до кривдника, яку можна сприйняти як нелогічну;
- відчуття залежності від кривдника;

- страху перед кривдником та переслідуваннями;
- відсутності економічної залежності або страху щодо економічної залежності;
- загострених переживань щодо своїх дітей (можливість їх забезпечувати фінансово, загроза відібрання кривдником, стрес, психологічна травма тощо);
- відсутності впевненості у здатності держави допомогти та захистити;
- проблем психічного розладу здоров'я тощо.

Такі чинники часто ускладнюють прийняття постраждалою особою «раціонального» рішення щодо себе та заходів, які могли б допомогти припинити насильство, захистити постраждалу особу та її дітей (за наявності) від насильства та припинити насильницькі дії зі сторони кривдника. Часто саме через наведені вище причини поведінка та дії постраждалої особи можуть здаватися «нелогічними» (наприклад, вибір надалі залишатися зі своїм (партнером) кривдником), але насправді вони цілком резонні у ситуації, в якій опинилася постраждала особа.

Саме тому представник поліції зобов'язаний:

- заспокоїти та забезпечити безпеку постраждалій особі/особам, зокрема й дітям;
- зібрати в максимально повному обсязі інформацію щодо обставин справи та внести її до протоколу. Детальне подання коректної інформації сприятиме ефективнішому розгляду справи судом, винесенням об'єктивного рішення та відповідно забезпеченню доступу до правосуддя постраждалої особи;
- інформувати постраждалу особу про її права та можливість отримати професійну допомогу (див. розділ нижче).

Заохочення подання заяв

Оскільки подання заяви, як вважається, зменшує рівень рецидиву, відповідно подання варто заохочувати за допомогою інформаційно-просвітницьких кампаній.

Забезпечення якісної поліцейської допомоги

Для заохочення подання заяви необхідно забезпечити належний прийом постраждалих. Якісний прийом передбачає, що їх вислухають, не осудять, направлять до відповідної служби і що встановлення фактів буде проводитись ретельно для отримання необхідних доказів для порушення справи. Робота з постраждалими від насильства за ознакою статі і домашнього насильства – це складне питання, що потребує як досвіду, так і професійної підготовки. Проблема зазвичай зумовлена тим, що більшість справ розглядаються співробітниками поліції «першої лінії», які займаються безліччю інших справ (грабежі, напади, дотримання порядку тощо).

Із практичної точки зору забезпечення належної підготовки всіх співробітників поліції «першої лінії» – складне завдання, оскільки за домашнє насильство часто відповідає поліцейський патруль, який складається з великої кількості офіцерів. Потрібні різні підходи, наприклад:

- заохочення поліцейських департаментів до створення спеціалізованих груп із боротьби з домашнім насильством, які були б доступні цілодобово;
- створення кризових центрів, у які постраждали від домашнього насильства могли б звертатися по допомогу в надзвичайних ситуаціях. Потім, якщо у них виникне бажання подати заяву, їх може відвідати спеціалізована поліцейська група, яка зареєструє таку заяву.

Захист постраждалих

Протягом декількох десятиліть захист постраждалих передбачав примусові заходи щодо кривдників. У інших випадках вважалося, що арешт підозрюваних і винесення обвинувальних вироків матиме стримувальний ефект і насамперед захистить постраждалих. У 1980-х роках деякі дослідження виявили позитивний вплив арештів на рецидивізм, показавши нижчий рівень рецидиву, ніж при відсутності арешту. Однак ці результати неоднозначні, враховуючи інші дослідження з іншими висновками³².

Іноді навіть незначні випадки домашнього насильства мають значний потенціал для ескалації до більш серйозних злочинів. Як поліція, так і прокуратура зазвичай приділяють менше уваги таким справам, оскільки вони не очікують ескалації конфлікту. Тому ефективний захист постраждалих має стати пріоритетним завданням поліцейських служб. Цього можна

досягти шляхом проведення оцінки ризиків із використанням конкретних інструментів й ужиття заходів, які забезпечать максимальний захист постраждалих.

Оцінка ризику проводиться за допомогою опитувальника, що заповнюється співробітником поліції, який реєструє заяву. Його заповнюють у неконфронтаційній атмосфері виключно на підставі показань постраждалої особи, а не після допиту кривдника. Мета полягає у захисті постраждалих, а не у збиранні доказів.

Розвиток зовнішнього партнерства

Домашнє насильство – дуже складне явище, яке потребує відповідних заходів, що виходять далеко за межі компетенції поліції. Складність явища потребує мобілізації різних видів фахівців: поліції, юстиції, соціальної допомоги, психологічної підтримки. Практичний досвід показує, що хороша координація між цими різними суб'єктами має вирішальне значення для того, щоб мати можливість ефективно реагувати на проблеми домашнього насильства. Тому необхідно заохочувати роботу подібної мережі.

Управління високоефективного статистичного інструменту

Високоефективний статистичний інструмент дозволяє не тільки оцінити обсяг справ, що надходять, і спрямованість їхнього розгляду, а й досягнути ефективність прийнятих рішень із точки зору рецидивізму. Згідно зі Стамбульською конвенцією, зібрані дані повинні бути дезагреговані за статтю, віком, типом насильства, стосунками кривдника з постраждалою особою. Вони також повинні надавати більш оперативну інформацію, наприклад, де і коли стався злочин.

5. Оцінка потенційних ризиків для життя та здоров'я постраждалої особи

Оцінка ризиків – важливий складник ефективного реагування на домашнє насильство та забезпечення безпеки й захисту прав постраждалої особи. Оцінка летального ризику, серйозності ситуації та повторення насильства також мають враховуватися на всіх стадіях розслідування та застосування захисних заходів.

Мета оцінки ризиків

Як наголошується у звіті РЕ 2020 року «Стандарти й методика оцінки ризиків для різних зацікавлених сторін в Україні», «Мета оцінки ризиків – окреслити загрозу насильства, визначити серйозність такої загрози та передбачити можливі наслідки. Основна ціль оцінки ризиків полягає в запобіганні можливому акту насильства, а не лише в його передбаченні. На основі результатів оцінки можна й потрібно вживати заходів для мінімізації ризику насильства. Використання систематичних і професійних інструментів оцінки ризиків здатне допомогти поліції викрити смертельну та надзвичайно небезпечну поведінку»³³.

Оскільки ризики для постраждалої особи можуть існувати на будь-якому етапі роботи з випадками насильства, важливим є проведення такої оцінки на кожному етапі (планування, забезпечення безпеки, надання допомоги, моніторингу тощо) всіма дотичними суб'єктами для врахування та уникнення чи мінімізації небезпеки для постраждалої особи.

Підхід, спрямований на постраждалу особу та співробітництво

Ще одним важливим аспектом є підхід, орієнтований на постраждалу особу, і тісна співпраця при проведенні оцінки ризику. Як наголошено у звіті РЄ, оцінка ризиків включає «надання пріоритету безпеці, приватності, конфіденційності та благополуччю постраждалої особи впродовж усього процесу оцінювання». Безпека є не лише питанням захисту жінок від ризику повторного насильства, це питання свободи життя в доброму фізичному та психічному здоров'ї та можливість робити власний вибір і не боятися за своє життя»³⁴.

Застосування підходу, орієнтованого на постраждалу особу, часто потребує проведення тренінгів із розбудови та розвитку спроможностей суб'єктів, що працюють із постраждалими, з метою гарантування такими суб'єктами визнання того, що постраждалі особи не несуть відповідальності за вчинені проти них злочини, а також розуміють вплив травми на постраждалу особу та її поведінку. Орієнтований на постраждалу особу підхід також гарантує, що працівники служб реагування застосовують однаковий рівень чутливості та професіоналізму до всіх постраждалих незалежно від їхнього віку, статі, сексуальної орієнтації, соціально-економічного статусу, сексуальної поведінки, зловживання забороненими речовинами, психічних чи фізичних проблем та мови спілкування. Насамкінець, такий підхід потребує гарантування процесуальних прав постраждалих осіб, зокрема їхньої участі в заходах реагування кримінального правосуддя та інформування таких осіб про кожний крок у ході процесу.

Також важливо оцінювати безпеку й потребу в заходах захисту дітей, що є учасниками справ про домашнє насильство та є безпосередніми чи непрямыми постраждалими особами на всіх етапах розслідування, судового провадження й після нього»³⁵.

Такий підхід демонструє свою ефективність, коли до реагування на домашнє насильство ставляться відповідально і коли оцінка ризику є невід'ємною частиною такого реагування.

Важливо оцінити рівень ризику, що загрожує постраждалій особі, ставлячі такі запитання:

- *Чи це траплялося раніше?*
- *Чи ситуація зі зловживанням або насильством погіршується?*
- *Чи ви боїтеся за своє життя?*

Якщо відповідь на всі три запитання ствердна, то цілком імовірно, що постраждалій особі загрожує високий ризик дуже тяжкого насильства або, можливо, смерті. У цих випадках важливим є надання повної інформації постраждалій особі про заходи безпеки та право на належну підтримку потерпілим.

5.1 Форми оцінки ризиків

Поточна ситуація з оцінкою ризиків в Україні

В Україні **Порядок проведення оцінки ризиків вчинення домашнього насильства**³⁶, якого дотримуються уповноважені органи Національної поліції України, затверджено 2019 року. Оцінка ризиків проводиться шляхом спілкування/бесіди з особою, постраждалою від домашнього насильства (або її представником), з'ясування обставин та виявлення чинників і умов, які створюють або можуть створювати небезпеку для цієї особи.

Форма оцінки ризиків учинення домашнього насильства складається із 27 питань. Варіанти відповідей: «так», «ні», «без відповіді»/«невідомо».

1. Чи кривдник колись погрожував застосувати та/або застосовував зброю або інші предмети, які можуть спричинити шкоду життю та здоров'ю постраждалої особи та/або її дітям?
2. Чи кривдник погрожував вбити постраждалу особу та/або її дітей?
3. Чи допускає постраждала особа, що кривдник може спробувати вбити постраждалу особу та/або її дітей?
4. Чи кривдник коли-небудь душив постраждалу особу, або передавлював їй горло, або намагався це зробити?
5. Чи кривдник застосовував раніше фізичне насильство, яке мало наслідки спричинення середнього та/або тяжкого ступеня тілесних ушкоджень?
6. Чи застосовувався протягом останнього року до кривдника терміновий заборонний припис?
7. Чи кривдник має зброю та/або може її легко дістати і застосувати?
8. Чи кривдник схильний до сильних та/або постійних ревнощів та чи контролює більшу частину повсякденного життя постраждалої особи?
9. Чи висловлював кривдник наміри та/або намагався вчинити самогубство?

10. Чи кривдник залякував, переслідував або погрожував постраждалій особі та/або її дітям?
11. Чи здійснював кривдник напади на постраждалу особу та/або її дітей за межами домашнього середовища?
12. Чи утримував кривдник постраждалу особу та/або її дітей проти її волі в певному місці або будь-яким іншим чином обмежував свободу, у тому числі свободу в спілкуванні?
13. Чи вплинула поведінка кривдника на безпеку постраждалої особи та/або безпеку її дітей?
14. Чи кривдник має алкогольну залежність або зловживає алкогольними напоями?
15. Чи кривдник має наркотичну залежність або зловживає наркотичними речовинами?
16. Чи кривдник коли-небудь погрожував вбити, вбив або завдавав навмисно шкоди домашній та/або іншій тварині?
17. Чи кривдник вчиняв щодо постраждалої особи фізичне та/або сексуальне насильство, коли вона була вагітна або з новонародженою дитиною/ немовлям?
18. Чи кривдник має фінансові проблеми?
19. Чи є постраждала особа та/або її діти економічно залежною(ними) від кривдника?
20. Чи були випадки після одруження або проживання разом, коли кривдник покидав на тривалий час (не менше ніж на 10 діб) сім'ю без причини та без надання пояснень?
21. Чи є у постраждалої особи дитина/діти від іншого шлюбу, про яких кривдник знає та/або нещодавно дізнався?
22. Чи перебуває сім'я постраждалої особи під соціальним супроводом?
23. Чи видавав суд кривднику обмежувальний припис?
24. У разі видачі кривднику обмежувального припису, чи порушував він заходи тимчасового обмеження прав кривдника або покладення на нього обов'язків, передбачених таким приписом?
25. Чи відомо постраждалій особі про притягнення кривдника до кримінальної відповідальності за вбивство, спричинення тілесних

ушкоджень, зґвалтування та/або інші злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості особи? (якщо так, необхідне виділити або підкреслити)

26. Чи кривдник виганяв постраждалу особу та/або її дітей із місця проживання та/або погрожував здійснити такі дії?
27. Чи є щось додаткове, що змушує постраждалу особу турбуватися про її безпеку?

Відповідно до затвердженого *Порядку*:

- дві відповіді «так» на запитання з №1-6 та на будь-яку кількість запитань з №7-27 форми оцінки ризиків вчинення домашнього насильства, а також якщо поліцейський уповноваженого підрозділу поліції вважає, що постраждала особа перебуває в ситуації, яка може спричинити її смерть або інші тяжкі наслідки, оцінюється як високий рівень небезпеки;
- відповідь «так» на одне запитання з №1-6 та на щонайменше сім і більше запитань з №7-27 або жодної відповіді на запитання з №1-6, але не менше чотирнадцяти позитивних відповідей на запитання з №7-27 форми оцінки ризиків вчинення домашнього насильства оцінюється як середній рівень небезпеки;
- відповідь «так» на одне запитання з №1-6 та на не більше ніж шість запитань з №7-27 або не більше тринадцяти позитивних відповідей на запитання з №7-27 форми оцінки ризиків учинення домашнього насильства оцінюється як низький рівень небезпеки.

Залежно від визначеного рівня небезпеки поліцейський приймає рішення щодо необхідності винесення термінового заборонного припису стосовно кривдника. Якщо рівень небезпеки оцінюється як низький або середній, а інші чинники/обставини, що можуть вплинути на рівень небезпеки, відсутні, терміновий заборонний припис стосовно кривдника вноситься на розсуд поліцейського уповноваженого підрозділу поліції.

При ідентифікації високого рівня небезпеки поліцейський обов'язково вносить терміновий заборонний припис стосовно кривдника.

Наведені запитання відображають ключові показники, що використовуються у більшості країн при проведенні оцінок ризиків. Однак для оцінки ситуації

та рівня ризику для постраждалої особи рекомендовано застосовувати додаткові запитання.

Додаткові запитання для оцінки ризиків:

- Чи намагається постраждала особа розірвати відносини?
- Чи мають місце судові провадження щодо обмежувальних та термінових заборонних приписів, розлучення чи опіки над дітьми (ці чинники можуть призвести до посилення загроз)?
- Чи останнім часом спостерігається збільшення кількості, посилення та/чи повторення інцидентів насильства чи погроз?
- Кривдник вчиняв сексуальне насильство щодо постраждалої особи та/чи її дітей?
- Кривдник поводився провокативно та/чи зневажливо стосовно органів влади, працівників поліції чи інших осіб, які є представниками поліції чи судової системи, а також щодо постраждалої особи в присутності згаданих вище осіб?
- У кривдника були попередні конфлікти із законом, зокрема із застосуванням насильства?
- Кривдник заподіював шкоду місцю проживання чи майну?³⁷

Питання про напад кривдника на жертву та/або її дітей за межами домашнього оточення (питання 11) можна розширити так, щоб воно охоплювало будь-яке жорстоке насильство, яке вчинив кривдник поза домом, а не лише насильство щодо постраждалої особи.

Важливо пам'ятати, що, оскільки кожна ситуація різна і може мати інші важливі чинники, що впливають на рівень небезпеки і не передбачені цією формою оцінки ризику, співробітник уповноваженого підрозділу поліції може на свій розсуд оцінити рівень небезпеки як високий, якщо він/вона вважає, що постраждала особа перебуває у потенційно небезпечній ситуації або ситуації, яка може призвести до смерті постраждалої особи або інших тяжких наслідків.

Для отримання додаткової інформації можна звернутись до методологій оцінки ризиків, які наразі використовуються в усіх державах – членах РЕ, викладені в Додатку Л до Стандартів й методики з оцінки ризиків РЕ.³⁸

6. Опитування дітей, що стали свідками та/або постраждалими від домашнього насильства

У *Керівних принципах Комітету міністрів Ради Європи щодо правосуддя, дружнього до дітей* зазначено: «Поліція повинна поважати особисті права та гідність усіх дітей та враховувати їхню вразливість, тобто враховувати їх вік та зрілість та будь-які особливі потреби тих, хто може зазнати фізичної чи психічної вади або має труднощі в спілкуванні»³⁹.

Відповідно до статті 1 *Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству»*, «дитина, яка постраждала від домашнього насильства (далі – постраждала дитина), – особа, яка не досягла 18 років та зазнала домашнього насильства у будь-якій формі або стала свідком (очевидцем) такого насильства». Отже, поліцейські мають усвідомлювати, що дитина може бути надійним свідком за умови професійного підходу і дружнього ставлення під час опитування.

6.1 Вимоги міжнародного та національного законодавства

Конвенція Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства (Лансаротська конвенція) містить детальні вимоги до процесу опитування дитини, яка є свідком чи постраждалою від кримінальних посягань. Лансаротська конвенція була ратифікована

Верховною Радою України 27 серпня 2012 року і набрала чинності 1 грудня 2012 року.

Стаття 35. Опитування дитини

1. *Кожна Сторона вживає необхідних законодавчих або інших заходів для забезпечення:*
  - a) *проведення опитувань дитини без необґрунтованої затримки, відразу після повідомлення фактів компетентним органом;*
  - b) *проведення опитувань дитини, якщо це необхідно, у спеціально обладнаному та прилаштованому для цих цілей приміщенні;*
  - c) *проведення опитувань дитини особою, спеціально підготовленою для цих цілей;*
  - d) *проведення всіх опитувань дитини одними й тими самими особами, якщо це можливо та де це доцільно;*
  - e) *якомога меншої кількості опитувань і настільки, наскільки це є вкрай необхідним для цілей кримінального провадження;*
  - f) *можливості супроводження дитини її законним представником або, де це доцільно, дорослим, якого вона сама вибирає, якщо стосовно цієї особи не буде винесено мотивованого рішення про інше.*
2. *Кожна Сторона вживає необхідних законодавчих або інших заходів для забезпечення можливості запису на відеоплівку опитування жертви або, де це доцільно, свідка дитини та прийняття таких відеосвідчень як доказу в суді згідно з нормами її національного законодавства.*
3. *Якщо вік жертви не встановлено та є підстави вважати, що жертва є дитиною, то заходи, передбачені в пунктах 1 та 2 цієї статті, застосовуються до неї доти, доки тривають перевірки її віку.*

Відповідно до Стамбульської конвенції, діти, які стали свідками домашнього насильства, є жертвами насильства. Вона передбачає психосоціальні консультації для дітей, які стали свідками будь-яких форм насильства або будь-якої форми насильства стосовно їхньої вікової групи, та скерована на інтереси дитини (стаття 26). Відповідно до статті 46, вчинення злочину проти дитини або у присутності дитини є обтяжуючим чинником.

6.2. Вимоги Кримінального процесуального кодексу України

Кримінальний процесуальний кодекс України передбачає, що психолог повинен бути присутнім на всіх стадіях провадження, в яких задіяна дитина. Кримінальне процесуальне законодавство використовує термін «допит малолітньої чи неповнолітньої особи» для опитування дитини (потерпілої особи, свідка чи підозрюваного).

КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ

Стаття 226. Особливості допиту малолітньої або неповнолітньої особи:

1. Допит малолітньої або неповнолітньої особи проводиться у присутності законного представника, педагога або психолога, а за необхідності – лікаря.
2. Допит малолітньої або неповнолітньої особи не може продовжуватися без перерви понад одну годину, а загалом – понад дві години на день.
3. Особам, які не досягли шістнадцятирічного віку, роз'яснюється обов'язок про необхідність давання правдивих показань, не попереджуючи про кримінальну відповідальність за відмову від давання показань і за завідомо неправдиві показання.
4. До початку допиту особам, зазначеним у частині першій цієї статті, роз'яснюється їхній обов'язок бути присутніми при допиті, а також право заперечувати проти запитань та ставити запитання.

Завдання психолога або педагога – допомогти слідчому встановити психологічний контакт, виробити правильну тактику проведення допиту, сформулювати запитання з урахуванням дитячої психіки або індивідуальних особливостей психіки неповнолітнього. Для цього психолог або педагог може бути ознайомлений із деякими обставинами кримінального провадження, даними про особу неповнолітнього, про його ставлення до підозрюваного, потерпілого, про подію кримінального правопорушення тощо. Після опитування (допиту) дитини психолог може скласти професійний висновок.

Тривалість допиту дитини визначається часом, необхідним і достатнім для отримання відомостей, що мають значення для кримінального

провадження. Але оскільки проведення допиту пов'язане із важким психологічним напруженням, діти швидко втомлюються, вони стають неуважними, статтю передбачено час проведення допиту, який не може продовжуватися без перерви понад одну годину, а загалом – понад дві години на день. Закон не встановлює тривалості перерви. Слідчий повинен визначити її за своїм внутрішнім переконанням.

Показання при допиті неповнолітніх свідків чи потерпілих варто записувати в протоколі простими і зрозумілими їм реченнями, з урахуванням особливостей їхньої мови (української, російської, «суржику») та мовлення (може говорити нечітко, невиразно, якщо соромно – то дуже тихо).

Окрім правильно проведеного допиту дитини – свідка та/або постраждалої від злочину особи, важливим є фіксація цього допиту не тільки в протоколі, але й на відео- та аудіоносіях, із метою подальшого використання таких записів як під час досудового слідства, так і в суді.

Практичні рекомендації фахівцям

Варто дотримуватись таких засад для налагодження позитивних відносин із дитиною-свідком чи постраждалою особою:

- звертайтеся до дитини на ім'я;
- намагайтесь створити безпечну атмосферу, висловлюйте позитивне доброзичливе ставлення до дитини;
- говоріть повільно, чітко, спокійним голосом;
- використовуйте просту, зрозумілу для дитини мову;
- часто виражайте свою зацікавленість дитиною жестом (хитанням головою) або інтонацією;
- переконайте дитину, що вона є партнером у розмові, скажіть, що те, що вона розповідає, є важливим;
- підтримуйте відповідний зоровий контакт, без надмірного, безперервного спостереження за дитиною;
- переривайте розповідь дитини лише тоді, коли це вкрай необхідно;
- перепитайте дитину, якщо не зрозумієте її висловлювань;
- якщо дитина довгий час не відповідає на запитання, спробуйте сформулювати його інакше;
- гідно оцініть зусилля дитини, яка дає показання, але не хваліть за конкретні відповіді, не обіцяйте винагороди;

- скажіть дитині, якщо виникне така потреба, що ви усвідомлюєте, що дитина збентежена, і підкресліть небезпідставність її почуття;
- коли ви намагаєтесь, щоб дитина розповідала про себе, покажіть готовність відкрити частину свого приватного життя, щоб стати для малолітнього свідка чи потерпілого більш реальною, ближчою людиною (наприклад, запитуючи про тварин, скажіть, яку ви мали тваринку у своєму дитинстві або яка є у вас тепер).

Варто уникати таких помилок:

- не порушуйте фізичного простору дитини, залишайтеся на безпечній для неї відстані;
- не підганяйте дитину, давайте їй час на те, щоб обдумати свої відповіді;
- не оцінюйте дитину та її висловлювання;
- не реагуйте здивуванням на висловлювання дитини, навіть якщо вони вас шокують;
- не коментуйте описуваних дитиною ситуацій згідно з уявленнями дорослих (наприклад, *Це було небезпечно для тебе..., Це, мабуть, було для тебе жакливим*);
- не змушуйте дитину до відповіді, говорячи, що вона повинна щось знати або пам'ятати;
- не давайте дитині обіцянок, яких ви не зможете виконати;
- не питаєте у скривдженої дитини, чи злочинець повинен бути покараний і яким чином;
- не оцінюйте близьких дитині осіб;
- не впадайте в паніку, якщо дитина виражає свої негативні емоції, наприклад, плаче, скажіть, що розумієте її реакцію;
- не кажіть дитині «не плач», «не нервуй».

7. Інформування постраждалої особи про її права та послуги, які надаються державними органами та іншими організаціями постраждалим від домашнього насильства та насильства за ознакою статі, їхні повноваження та обов'язки

Надання інформації – обов'язкова частина будь-якої програми захисту і підтримки особи, яка постраждала від насильства. Це дає можливість приймати рішення щодо розв'язання проблеми та мінімізації ризиків у подальшому житті. Інформування про права і можливості особи здійснюється в доступній для неї формі, з урахуванням усіх її особливостей.

Особі, яка постраждала від насильства, в доступній формі надається інформація про:

- дієвий, ефективний та невідкладний захист в усіх випадках домашнього насильства, недопущення повторних випадків домашнього насильства;

- можливість звернутися особисто або через свого представника до суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству;
- можливості отримання повної та вичерпної інформації від суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, про свої права і соціальні послуги, медичну, соціальну, психологічну допомогу, якими вона може скористатися;
- безоплатне отримання відповідно до законодавства соціальних послуг, медичної, соціальної та психологічної допомоги відповідно до її потреб;
- безоплатну правову допомогу у порядку, встановленому Законом України «Про безоплатну правову допомогу»;
- повагу до честі та гідності, уважне та гуманне ставлення з боку суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству;
- конфіденційність інформації особистого характеру, яка стала відома суб'єктам, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, під час роботи з постраждалою особою, та захист персональних даних;
- вибір спеціаліста, як то працівника поліції або соціальної служби, за статтю (за можливості);
- відшкодування кривдниками завданих матеріальних збитків і шкоди, заподіяної фізичному та психічному здоров'ю, у порядку, визначеному законодавством;
- звернення до правоохоронних органів і суду з метою притягнення кривдників до відповідальності, застосування до них спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству;
- своєчасне отримання інформації про остаточні рішення суду та процесуальні рішення правоохоронних органів, пов'язані з розглядом факту вчинення стосовно неї домашнього насильства, зокрема й пов'язані з ізоляцією кривдника або його звільненням;
- інші права, передбачені законодавством у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, а також міжнародними договорами, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України.

Також представники поліції роз'яснюють про право відмовитися від запропонованої допомоги.

Нижче представлено перелік послуг, які надають державні органи та інші організації в Україні особі, постраждалій від домашнього насильства та насильства за ознакою статі.

Назва установи	Повноваження органів, установ і закладів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі
Установи та заклади охорони здоров'я	<ul style="list-style-type: none"> • Повідомлення уповноважених підрозділів органів Національної поліції України про виявлення ушкоджень, що могли виникнути внаслідок учинення домашнього насильства, а в разі виявлення ушкоджень у дитини – також службу у справах дітей; • у разі виявлення тілесних ушкоджень забезпечення в установленому порядку проведення медичного обстеження постраждалих осіб; • у разі виявлення ушкоджень сексуального характеру – направлення постраждалих осіб на тестування на ВІЛ-інфекцію; • надання медичної допомоги постраждалим особам з урахуванням індивідуальних потреб; • інформування постраждалих осіб про заходи та соціальні послуги, якими вони можуть скористатися
Центри соціальних служб	<ul style="list-style-type: none"> • Проведення соціально-профілактичної роботи, спрямованої на запобігання потраплянню у складні життєві обставини осіб та сімей із дітьми; • надання особам і сім'ям із дітьми комплексу соціальних послуг відповідно до їх потреб: <ul style="list-style-type: none"> o соціальний супровід; o консультування; o соціальна інтеграція та реінтеграція; o соціальна адаптація; o кризове та екстрене втручання; o представництво інтересів
Центр надання соціальних послуг	Є комплексним закладом соціального захисту населення, структурні або відокремлені (територіальні) підрозділи якого провадять соціальну роботу та надають соціальні послуги особам/сім'ям, які належать до вразливих груп населення та/або перебувають у складних життєвих обставинах

<p>Денний центр соціально-психологічної допомоги особам, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Надання комплексної соціально-психологічної та первинної правової допомоги; • надання соціальних послуг постраждалим особам, зокрема й у випадках, коли такі особи звернулися разом із дитиною; • забезпечення їм (за потреби) можливості короткострокового або цілодобового перебування у спеціально обладнаному при денному центрі приміщенні («кризова кімната»); • проведення оцінки потреб постраждалої особи за визначеною формою, складення разом із нею індивідуального плану заходів для усунення складних життєвих обставин, установлення строків виконання; • сприяння у наданні постраждалим особам екстреної медичної допомоги у разі потреби в медичних закладах; • інформування місцевої держадміністрації, органів місцевого самоврядування, уповноваженого підрозділу органу Національної поліції про виявлення фактів домашнього насильства за наявності добровільної поінформованої згоди постраждалих осіб, крім випадків учинення насильства стосовно дітей та недієздатних осіб або виявлення актів насильства кримінального характеру, коли така згода не вимагається; у разі виявлення факту домашнього насильства стосовно дитини – інформування протягом доби служби у справах дітей та уповноваженого підрозділу органу Національної поліції. <p>Строк цілодобового перебування у «кризовій кімнаті» не може перевищувати 10 діб. Продовження строку перебування погоджується директором (завідувачем) денного центру на строк, що не перевищує десяти діб, на підставі оцінки потреб постраждалої особи. Максимальний строк перебування у «кризовій кімнаті» становить не більше ніж 20 діб. Після закінчення граничного строку перебування у «кризовій кімнаті» постраждалу особу може бути влаштовано до інших спеціалізованих служб, які надають соціальні послуги постраждалим особам.</p>
<p>Центри соціально-психологічної допомоги</p>	<p>Надання соціальних послуг особам, які внаслідок стихійного лиха, збройних конфліктів, домашнього насильства та насильства за ознакою статі, торгівлі людьми або реальної загрози їх вчинення тощо перебувають у складних життєвих обставинах і не можуть самостійно їх подолати.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Надання притулку особам, які перебувають у складних життєвих обставинах, у разі відсутності у зазначених осіб засобів до існування; • проведення оцінки потреб зазначених осіб, складання разом із ними індивідуальних планів заходів щодо усунення складних життєвих обставин з установленням строків виконання;

	<ul style="list-style-type: none"> • надання психологічної допомоги, сприяння проведенню аналізу життєвих ситуацій, проведення роботи з корекції сімейних стосунків; • сприяння отриманню зазначеними особами безоплатної правової допомоги, реєстрації місця проживання (перебування), отриманню (відновленню) житла, працевлаштуванню, навчанню тощо; • у разі потреби організація надання зазначеним особам екстреної медичної допомоги; • надання соціальних послуг консультування за допомогою телефонного зв'язку, а також в умовах денного стаціонару без забезпечення тимчасовим притулком і харчуванням; • прийом та розгляд заяви особи, яка постраждала від домашнього насильства або насильства за ознакою статі, чи її представника про отримання допомоги та надання такій особі інформації про її права та можливість отримання необхідної допомоги
Соціальні центри матері та дитини	<p>Є закладом для тимчасового проживання жінок на сьомому – дев'ятому місяцях вагітності та матерів із дітьми віком від народження до 18 місяців, які перебувають у складних життєвих обставинах, що перешкоджають виконанню материнського обов'язку:</p> <ul style="list-style-type: none"> • створення соціально-побутових умов для тимчасового проживання осіб, які перебувають у складних життєвих обставинах; • надання психологічної допомоги, допомоги в аналізі життєвих ситуацій, визначенні основних проблем та шляхів їх розв'язання, складанні плану виходу із складної життєвої ситуації, з питань догляду за дітьми раннього віку, їх розвитку та виховання, а також надання інформації з питань соціального захисту населення; • сприяння в отриманні безоплатної правової допомоги, реєстрації місця проживання (перебування), отриманні (відновленні) житла, працевлаштуванні тощо; • забезпечення зазначеним особам навчання, розвитку і підтримки соціальних навичок; • організація отримання особами медичних послуг, медичного обстеження
Соціальні гуртожитки для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування	<ul style="list-style-type: none"> • Забезпечення житлом дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, віком від 15 до 18 років, а також осіб із числа дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, віком від 18 до 23 років; • надання психологічних, соціально-педагогічних, юридичних, соціально-економічних та інформаційних послуг зазначеним особам

<p>Органи опіки та піклування</p>	<ul style="list-style-type: none"> • захист прав та інтересів постраждалої дитини, дитини-кривдника, зокрема й шляхом звернення до суду, представництва прав та інтересів дитини у суді при розгляді питань, пов'язаних із здійсненням актів домашнього насильства, зокрема про видачу обмежувального припису; • безпосереднє надання допомоги та захисту постраждалим дітям, дітям-кривдникам, які мають статус дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування; • розгляд у порядку, встановленому Сімейним кодексом України, питання про доцільність відібрання дитини або позбавлення батьківських прав стосовно дитини, якщо кривдниками дитини є батьки (усиновлювачі) або один із них; • розгляд у порядку, встановленому Сімейним кодексом України, питань про доцільність відібрання дитини в опікуна (піклувальника), прийомних батьків, батьків-вихователів, про звільнення особи від обов'язків опікуна (піклувальника) дитини, розірвання договору про патронат над дитиною, скасування рішення про влаштування дитини до дитячого будинку сімейного типу або до прийомної сім'ї у разі здійснення домашнього насильства стосовно дитини або за участю дитини; • надання згоди на отримання соціальних послуг постраждалою дитиною, дитиною-кривдником, якщо батьки, інші законні представники дитини є кривдниками або ухиляються від захисту прав та інтересів дитини; • улаштування дитини в сім'ю патронатного вихователя у разі неможливості проживання дитини зі своїми батьками, іншими законними представниками у зв'язку із вчиненням домашнього насильства стосовно цієї дитини або за її участі
<p>Служби у справах дітей</p>	<ul style="list-style-type: none"> • розроблення та виконання заходів із захисту прав та законних інтересів постраждалої дитини та/або дитини-кривдника; • прийом та розгляд заяв і повідомлень про домашнє насильство стосовно дітей та за участю дітей; • інформування постраждалої дитини/дитини-кривдника, її батьків, інших законних представників, якщо вони не є кривдниками дитини, про права, заходи та послуги, якими вони можуть скористатися; • проведення профілактичної роботи з батьками, іншими законними представниками дитини із запобігання домашньому насильству стосовно дітей та за участю дітей;

Служби у справах дітей	<ul style="list-style-type: none"> • улаштування дитини в центр соціально-психологічної реабілітації дітей, притулок для дітей служби у справах дітей, інші установи для дітей незалежно від форми власності та підпорядкування, в яких створено належні умови для проживання, виховання, навчання та реабілітації дитини відповідно до її потреб, а також здійснення контролю за умовами її перебування та надання допомоги у разі неможливості проживання дитини зі своїми батьками, іншими законними представниками у зв'язку із вчиненням домашнього насильства стосовно цієї дитини або за її участі; • порушення перед органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування питання про притягнення до відповідальності посадових осіб у разі невиконання або неналежного виконання ними обов'язків під час виявлення фактів домашнього насильства, роботи з постраждалою дитиною, дитиною-кривдником
Навчальні заклади та установи системи освіти	<ul style="list-style-type: none"> • Проведення з учасниками навчально-виховного процесу, виховної роботи із запобігання та протидії домашньому насильству; • повідомлення не пізніше однієї доби служби у справах дітей, уповноважених підрозділів органів Національної поліції України у разі виявлення фактів домашнього насильства стосовно дітей або отримання відповідних заяв чи повідомлень; • проведення інформаційно-просвітницьких заходів з учасниками навчально-виховного процесу з питань запобігання та протидії домашньому насильству, зокрема й стосовно дітей та за участю дітей, • організація роботи практичного психолога та/або соціального педагога з постраждалими дітьми
Центри соціально-психологічної реабілітації дітей	<p>Заклади соціального захисту, що створюються для тривалого (стаціонарного) або денного перебування дітей віком від 3 до 18 років, які опинились у складних життєвих обставинах, надання їм комплексної соціальної, психологічної, педагогічної, медичної, правової та інших видів допомоги:</p> <ul style="list-style-type: none"> • здійснення соціального захисту дітей, прийнятих до центру; • надання дітям комплексу соціальних послуг; • проведення соціально-педагогічної корекції з урахуванням індивідуальних потреб кожної дитини; • сприяння поверненню дитини до біологічної сім'ї; • забезпечення відвідування дітьми загальноосвітніх або інших навчальних закладів чи індивідуальному навчанню з урахуванням потреб та можливостей дитини;

	<ul style="list-style-type: none"> • сприяння формуванню у дітей власної життєвої позиції для подолання звичок асоціальної поведінки; • надання психологічної та інших видів допомоги батькам (або особам, які їх замінюють) дітей, що перебувають у центрі, спрямованої на повернення дитини до сім'ї; • розроблення рекомендацій із питань соціально-психологічної адаптації дитини для педагогічних та соціальних працівників і батьків. <p>Дитина може перебувати у центрі протягом часу, необхідного для її реабілітації, але не більше ніж 9 місяців у разі стаціонарного перебування та 12 місяців – денного перебування</p>
Притулок для дітей Служби у справах дітей	<p>Серед інших категорій приймаються діти, які постраждали від домашнього насильства та/або вчинили домашнє насильство у будь-якій формі (у разі неможливості проживання дитини з батьками, іншими законними представниками у зв'язку із вчиненням домашнього насильства стосовно неї або за її участю та за умови відсутності контакту між постраждалою від домашнього насильства дитиною та дитиною, яка вчинила домашнє насильство у будь-якій формі.</p> <p>Діти можуть перебувати у притулку протягом часу, необхідного для їх подальшого влаштування, але не більше 90 діб</p>
Бюро судово-медичної експертизи управлінь охорони здоров'я	<p>Судово-медична експертиза проводиться згідно з постановою особи, що проводить дізнання, слідчого, прокурора, судді, а також за ухвалою суду.</p> <p>Результати судово-медичної експертизи оформлюються документом, який має назву «Висновок експерта». За наявності направлення на проведення експертизи працівника органу внутрішніх справ експертиза проводиться безплатно</p>
Центри/бюро з надання безоплатної вторинної правової допомоги	<ul style="list-style-type: none"> • Надання правової інформації; • надання консультацій і роз'яснень із правових питань; • складання заяв, скарг та інших документів правового характеру (крім документів процесуального характеру); • надання допомоги в забезпеченні доступу особи до вторинної правової допомоги.

	<p>Відповідно до статті 14 Закону України «Про безоплатну правову допомогу» постраждали від домашнього насильства або насильства за ознакою статі мають право на безоплатну вторинну допомогу, яка передбачає:</p> <ul style="list-style-type: none"> • захист; • здійснення представництва інтересів осіб, що мають право на безоплатну вторинну правову допомогу, в судах, інших державних органах, органах місцевого самоврядування, перед іншими особами; • складання документів процесуального характеру
<p>Мобільні бригади соціально-психологічної допомоги особам, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі</p>	<p>Спеціалізована служба підтримки осіб, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі. Мета – надання соціально-психологічної допомоги постраждалим особам, зокрема соціальних послуг із консультування, кризового та екстреного втручання, соціальної профілактики відповідно до їх потреб:</p> <ul style="list-style-type: none"> • реагування та надання не пізніше ніж протягом однієї доби соціально-психологічної допомоги постраждалим особам, які потребують термінової допомоги, зокрема шляхом кризового та екстреного втручання; • інформування постраждалих осіб щодо послуг (медичних, соціальних, психологічних, правових тощо), які вони можуть отримати для подолання наслідків насильства, та щодо надавачів таких послуг, зокрема інших загальних або спеціалізованих служб підтримки постраждалих осіб; • роз'яснення постраждалим особам їхніх прав, визначених законом, можливостей отримання допомоги від суб'єктів та доцільності її отримання; • провадження інформаційно-просвітницької діяльності щодо форм, проявів та наслідків насильства, а також щодо заходів у сфері запобігання та протидії насильству.
<p>Притулки для осіб, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі</p>	<p>Спеціалізована служба підтримки осіб, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі:</p> <ul style="list-style-type: none"> • створення безпечних умов для перебування постраждалих осіб у притулку; • створення соціально-побутових умов для перебування постраждалих осіб у притулку (забезпечення у межах наявних ресурсів продуктами харчування, надання можливості збереження документів, користування душем, пральною машиною, м'яким інвентарем тощо);

	<ul style="list-style-type: none"> • надання психологічних, юридичних, інформаційних та інших консультативних послуг, необхідних для комплексної допомоги забезпечення у разі потреби госпіталізації постраждалої особи; • допомога у працевлаштуванні; • сприяння у пошуку альтернативного придатного безпечного місця перебування чи направлення їх для отримання послуг до інших загальних і спеціалізованих служб підтримки постраждалих осіб у разі, коли в притулку недостатньо місць або необхідні послуги не надаються; • сприяння у разі потреби забезпеченню транспортування постраждалих осіб до місць отримання ними необхідних послуг, які у притулку не надаються. <p>Послуги, які надаються вже існуючими притулками, можуть відрізнятися залежно від наявних ресурсів та специфіки діяльності. Притулки можуть бути як державні, так і недержавні, роботу яких забезпечують та підтримують неурядові, благодійні, міжнародні, релігійні організації тощо</p>
<p>Громадські організації</p>	<p>Залежно від специфіки діяльності організації та наявних ресурсів та програм передбачено:</p> <ul style="list-style-type: none"> • психологічну, правову, інформаційну, соціальну допомогу, підтримку та захист; • улаштування до притулку для постраждалих від насильства; • організацію медичної допомоги особам, які постраждали від насильства; • просвітницькі, консультативні та інформаційні послуги серед населення, в громаді тощо

8. Міжвідомча та внутрішня взаємодія та допомога в ситуаціях домашнього насильства та насильства стосовно жінок

8.1 Співпраця між організаціями, орієнтованими на запобігання та протидію домашньому насильству та насильству стосовно жінок

Домашнє насильство та інші види гендерно зумовленого насильства потребують комплексного реагування. Якісні зміни, які повинна реалізувати поліція, потребують підтримки від інших установ та міжвідомчого співробітництва, включно у співпраці з громадськими організаціям, які працюють у цій сфері. Вони мають спеціальні знання та досвід для підтримки осіб у складних життєвих ситуаціях. У багатьох країнах неурядові організації також забезпечують діяльність притулків для жінок, які зазнають домашнього насильства та підпадають під ризик насильства і змушені залишити своє помешкання.

Законом України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» доповнено та розширено перелік суб'єктів запобігання та протидії домашньому насильству, на які покладено обов'язки здійснення відповідних заходів. У оновленому вигляді система зазначених суб'єктів має таку структуру:

- спеціально уповноважені органи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, до яких насамперед належить Міністерство соціальної політики та його структурні підрозділи на місцях;
- інші органи та установи, на які покладаються функції зі здійснення заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству. До них віднесено служби у справах дітей, уповноважені підрозділи органів Національної поліції України, органи управління освітою, навчальні заклади, установи та організації системи освіти, органи охорони здоров'я, установи та заклади охорони здоров'я, центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги, суди, прокуратура, уповноважені органи з питань пробації тощо;
- загальні та спеціалізовані служби підтримки постраждалих осіб. До загальних служб законодавцем віднесено центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді; притулки для дітей; центри соціально-психологічної реабілітації дітей; соціально-реабілітаційні центри (дитячі містечка); центри соціально-психологічної допомоги; територіальні центри соціального обслуговування (надання соціальних послуг); інші заклади, установи та організації, які надають соціальні послуги постраждалим особам;
- спеціалізованими службами визначено притулки для постраждалих осіб, центри медико-соціальної реабілітації постраждалих осіб, кол-центр із питань запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та насильству стосовно дітей, мобільні бригади соціально-психологічної допомоги постраждалим особам та особам, які постраждали від насильства за ознакою статі, а також заклади та установи, призначені виключно для постраждалих осіб та осіб, які постраждали від насильства за ознакою статі.
- спеціально уповноважені органи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, до яких насамперед належить Міністерство соціальної політики та його структурні підрозділи на місцях;
- інші органи та установи, на які покладаються функції зі здійснення заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству. До них віднесено служби у справах дітей, уповноважені підрозділи органів Національної поліції України, органи управління освітою, навчальні заклади, установи та організації системи освіти, органи охорони здоров'я, установи та заклади охорони здоров'я, центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги, суди, прокуратура, уповноважені органи з питань пробації тощо;

- загальні та спеціалізовані служби підтримки постраждалих осіб. До загальних служб законодавцем віднесено центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді; притулки для дітей; центри соціально-психологічної реабілітації дітей; соціально-реабілітаційні центри (дитячі містечка); центри соціально-психологічної допомоги; територіальні центри соціального обслуговування (надання соціальних послуг); інші заклади, установи та організації, які надають соціальні послуги постраждалим особам;
- спеціалізованими службами визначено притулки для постраждалих осіб, центри медико-соціальної реабілітації постраждалих осіб, кол-центр із питань запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та насильству стосовно дітей, мобільні бригади соціально-психологічної допомоги постраждалим особам та особам, які постраждали від насильства за ознакою статі, а також заклади та установи, призначені виключно для постраждалих осіб та осіб, які постраждали від насильства за ознакою статі.

Взаємодія суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству регулюється нормативно-правовими актами⁴⁰ та передбачає:

- взаємне інформування не пізніше однієї доби про виявлені факти домашнього насильства у випадках, передбачених Законом України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», з дотриманням правового режиму інформації з обмеженим доступом;
- реагування на випадки домашнього насильства відповідно до компетенції та з урахуванням оцінки ризиків, що загрожують постраждалій особі;
- узгодження заходів реагування на випадки домашнього насильства та надання дієвої допомоги постраждалим особам, що здійснюються різними суб'єктами;
- розроблення та виконання відповідно до компетенції програм для кривдників;
- розроблення та виконання відповідно до компетенції програм із запобігання та протидії домашньому насильству;
- організацію здійснення заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству відповідно до компетенції;

- обмін досвідом у сфері запобігання та протидії домашньому насильству;
- скоординовану міжвідомчу підготовку фахівців, які представляють суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству;
- здійснення спеціально уповноваженими органами у сфері запобігання та протидії домашньому насильству моніторингу дотримання вимог законодавства суб'єктами, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, розроблення пропозиції щодо вдосконалення законодавства та практики його застосування.

8.2 Мережа поліцейських мобільних груп із реагування на випадки домашнього насильства

Із метою підвищення ефективності реагування на домашнє насильство Національною поліцією України було започатковано пілотний проєкт зі створення мережі поліцейських мобільних груп проти насильства – «Поліна» (Доручення «Про впровадження новітніх форм та методів роботи з реагування на факти вчинення насильства в сім'ї» №1005/05/20-2 від 27.01.2017 р.). Мережа таких поліцейських мобільних груп у якості пілотного проєкту почала запроваджуватися в Дарницькому районі м. Києва, Малиновському районі м. Одеси та в м. Сєверодонецьку (Луганська область). Згодом проєкт був поширений на всю територію країни. У вересні 2019 року функціонувало вже 45 мобільних груп реагування на факти домашнього насильства. Мережа створена для вчасного виявлення випадків домашнього насильства, ефективного реагування, забезпечення супроводу та захисту для постраждалих та запобігання подальшого циклу насильства. До складу груп входять працівники різних підрозділів поліції: дільничні офіцери, ювенальна превенція і патрульні поліцейські. Члени груп реагування попередньо проходять спеціальне навчання та конкурсний відбір. Ці мобільні групи займаються лише випадками домашнього насильства.

Алгоритм опрацювання звернення

При надходженні звернення на номер «102» оператором служби здійснюється кваліфікація повідомлення та направляється екіпаж. Після прибуття на виклик працівників патрульної поліції ними здійснюється аналіз ситуації. У разі кваліфікації домашнього насильства вони проводять оцінку ризиків за відповідною процедурою та за потреби виносять терміновий заборонний припис стосовно кривдника. Працівники поліції готують адміністративні матеріали, відбирають пояснення та передають всю інформацію у відділ поліції рапортом про ситуацію для подальшого направлення на мобільну групу. Надалі працівники патрульної поліції також будуть формувати справу і направляти до суду.

На виклик щодо домашнього насильства може бути відразу направлено мобільну групу з реагування на випадки домашнього насильства. Мобільна група здійснює зазначені вище заходи з подальшим формуванням справи,

направленням справи до суду та доставленням кривдника до суду, а також має поставити кривдника на профілактичний облік із подальшим проведенням профілактичної роботи. У разі винесення термінового заборонного припису стосовно кривдника повинна здійснювати контроль за його дотриманням.

Важливим складником такого алгоритму є обізнаність представників мобільних груп реагування щодо наявних у регіоні служб підтримки для постраждалих від насильства та їх контактів, інформування про це постраждалих осіб та перенаправлення для отримання допомоги (гарячі лінії, центри безоплатної правової допомоги, центри соціально-психологічної реабілітації, кризові центри, притулки тощо).

9. Гарячі лінії

Урядова гаряча лінія з запобігання домашньому насильству 1547 працює з лютого 2020 р. Дзвінки до кол-центру зі стаціонарних та мобільних телефонів безплатні. Гаряча лінія працює цілодобово.

Надаються інформаційні, психологічні, юридичні консультації жертвам домашнього насильства, насильства за ознакою статі, насильства стосовно дітей та ризиків щодо такого насильства.

Національна гаряча лінія з запобігання домашньому насильству, торгівлі людьми та гендерної дискримінації 0 800 500 335 або 116 123. Консультації надаються безплатно, анонімно і конфіденційно, цілодобово. Національна гаряча лінія – важливий елемент у системі перенаправлення та надання допомоги постраждалим і включена в алгоритм роботи мережі поліцейських мобільних груп із реагування на випадки домашнього насильства. Роботу лінії забезпечує ГО «Ла Страда-Україна». Консультації надаються по телефону та через електронні канали зв'язку:

e-mail: hotline@la-strada.org.ua

Telegram @[NHL116123](https://www.instagram.com/NHL116123)

Messenger @[lastradaukraine](https://www.facebook.com/lastradaukraine) (m.me/lastradaukraine)

Skype @[lastrada-ukraine](https://www.skype.com/name/lastrada-ukraine)

Національна гаряча лінія для дітей та молоді 0 800 500 225 або 116 111. Дзвінки на лінію – безплатні. Основні теми консультацій – насильство над дітьми та жорстоке поводження з ними у сім'ї та з боку оточення, психологічні проблеми, негаразди у стосунках з дорослими, підлітками та однолітками, майнові права дітей, питання встановлення опіки, а також булінг і безпека в

інтернеті тощо. Інформація про такі повідомлення направляється до органів поліції та служб у справах дітей для подальшого реагування. Роботу лінії забезпечує ГО «Ла Страда-Україна». Консультації надаються по телефону та через електронні канали зв'язку:

Instagram: @**childhotline_ua**

Telegram: @**NHL116111**

Facebook: @**childhotline.ukraine**

Контактний центр системи безоплатної правової допомоги 0 800 213 103 надає можливість отримати консультації юристів цілодобово та безплатно у межах України зі стаціонарних та мобільних телефонів.

Надає консультації щодо надання безоплатної правової допомоги, юридичних консультацій та інформації з правових аспектів, інформує про доступні послуги, гарячі лінії та контакти установ, що надають допомогу для відповідних категорій, зокрема й тих, хто страждає від домашнього насильства чи насильства за ознакою статі.

Чат-бот **#ДійПротиНасильства @police_helpbot**

Працює у месенджері Telegram та створений Міністерством внутрішніх справ України у тісній співпраці з Харківським університетом внутрішніх справ та Національною поліцією України.

Чат-бот може: допомогти викликати служби допомоги (поліцію і швидку); переадресувати на спеціалістів безоплатної правової допомоги, які своєю чергою нададуть юридичну консультацію в онлайн-режимі; надати контакти інших служб допомоги; роз'яснити, що таке домашнє насильство та як протидіяти цьому явищу, повноваження органів і установ, які здійснюють заходи з запобігання домашньому насильству.

Примітки

---

1. Вілс Е., Калашник О. Протидія домашньому насильству. Практичний посібник для поліцейських. Рада Європи, 2017; <https://rm.coe.int/manual-policemen-ukr-fi%20nalweb/16808e52e8>
2. Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству»; <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19>
3. Концепція державної соціальної програми запобігання і протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі на період до 2023 року. Схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України №728-р від 10.10.2018 р.; <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/728-2018-%D1%80>
4. Указ Президента України «Про невідкладні заходи із запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі, захисту прав осіб, які постраждали від такого насильства» №398 від 21.09.2020 р.; <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/398/2020#Text>
5. World Health Organization, 2013. Global and regional estimates of violence against women: prevalence and health effects of intimate partner violence and non-partner sexual violence; https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/85241/WHO_RHR_HRP_13.06_eng.%20pdf?sequence=1
6. United Nations, 2015. The World's Women 2015: Trends and Statistics, 2015. New York: United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Statistics Division. Sales No. E.15.XVII.8; https://unstats.un.org/unsd/gender/downloads/worldswomen2015_report.pdf
7. Поширеність насильства щодо дівчат та жінок. Національно репрезентативне опитування. Проведено GfK Україна для Фонду Народонаселення ООН, 2014; <https://ukraine.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/GBV%20prevalence%20survey%20%20UA.pdf>
8. The Istanbul Convention covers a number of forms of violence, including physical, psychological and economic violence, domestic violence, rape, sexual assault, sexual harassment, female genital mutilation (FGM), so-called honour-based violence, and forced marriage.
9. Дослідження насильства над жінками в Україні. Проведено під керівництвом ОБСЄ. Добробут і безпеки жінок. Україна. Доповідь про результати дослідження, 2019; <https://www.osce.org/secretariat/440312>
10. Відповідно до статистики Національної поліції, 2019 року з 1 750 дорослих постраждалих від домашнього насильства 1 450 жінок та 300 чоловіків.

11. <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/17-civik-2018/zvit2020/npu-zvit-2020.pdf>
12. <https://www.facebook.com/nssu.national.social.service.ukraine/photos/115723223928680/>
13. Women & Children First, Power & Control Wheel. Cycle of Domestic Violence. <https://www.wcfarkansas.org/cycle-of-domestic-violence/>; Accessed 20.11.2020.
14. Sampson R., Domestic violence, Community Oriented Policing Services, US Department of Justice, Problem-Oriented Guides for Police, n° 45, 2013, p. 10; <https://cops.usdoj.gov/RIC/Publications/cops-p123-pub.pdf> and Vanneste Ch., La politique criminelle en matière de violences conjugales : une évaluation des pratiques judiciaires et de leurs effets en termes de récidive, Institut national de criminalistique et de criminologie, Bruxelles, Belgique, 2016, p. 28; https://nicc.fgov.be/upload/publicaties/fr-rapportcvanneste_vicmai2016.pdf
15. UNFPA Ukraine, 2017. «Економічні наслідки насильства щодо жінок в Україні»; https://ukraine.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/Економічні%20наслідки%20насильства_2017_1.pdf
16. Стратегія гендерної рівності Ради Європи на 2018-2023 роки; <https://rm.coe.int/prems-041318-gbr-gender-equality-strategy-2023-ukr-new2/16808b35a4>
17. UN Convention C190 concerning the elimination of violence and harassment in the world of work (Entry into force: 25 Jun 2021, adopted in Geneva on 21 June 2019); http://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPUB:12100:0::NO::P12100_INSTRUMENT_ID,P12100_LANG_CODE:3999810_en
18. Кодекс України про адміністративні правопорушення, стаття 391. «Направлення на проходження програми для особи, яка вчинила домашнє насильство чи насильство за ознакою статі»; <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>
19. Кодекс України про адміністративні правопорушення, стаття 1732 «Вчинення домашнього насильства, насильства за ознакою статі, невиконання термінового заборонного припису або неповідомлення про місце свого тимчасового перебування»; <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>
20. Кодекс України про адміністративні правопорушення, Стаття 1732 «Вчинення домашнього насильства, насильства за ознакою статі, невиконання термінового заборонного припису або неповідомлення про місце свого тимчасового перебування»; <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>
21. Хестер М., Яловська В. «Рекомендації щодо організації роботи притулків для жертв насильства щодо жінок і жертв домашнього насильства», РЄ, 2018; <https://rm.coe.int/guidelines-shelters/16808e52e7>
22. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1458-18#Text>
23. Відповідно до Положення.

24. European Union Agency for Fundamental Rights (FRA), 2014. «Violence against women: an EU-wide survey», p. 10; https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra-2014-vaw-survey-at-a-glance-oct14_en.pdf
25. Pieters Jérôme, Italiano Patrick, Offermans Anne-Marie, Hellemans Sabine, Institute for the Equality of Women and Men. Emotional, physical and sexual abuse – the Experience of women and men, 2010; https://igvm-iefh.belgium.be/sites/default/files/downloads/41%20-%20Dark%20number_ENG.pdf and Rapport d'enquête «Cadre de vie et sécurité », December 2019, p. 180; <https://www.interieur.gouv.fr/Interstats/Actualites/Rapport-d-enquete-Cadre-de-vie-et-securite-2019>
26. Richard B. Felson, Jeffery M. Ackerman and Catherine Gallagher, Police Intervention and the Repeat of Domestic Assault, June 2015; <https://www.ncjrs.gov/pdffiles1/nij/grants/210301.pdf> , cited by Rana Sampson, Domestic violence, Community Oriented Policing Services, US Department of Justice, Problem-Oriented Guides for Police, n° 45, 2013; <https://cops.usdoj.gov/RIC/Publications/cops-p123-pub.pdf>
27. Dowling Ch., Morgan A., Boyd Ch., Voce I., Policing domestic violence: A review of the evidence, Australian Institute of Criminology 2018, p. 34. Цей документ є метааналізом досліджень із зазначеної теми.
28. Johnson I.M., «Victims' perceptions of police response to domestic violence incidents», Journal of criminal justice, 2007, p. 501.
29. Практика кримінального правосуддя і насильство щодо жінок. Оцінка готовності системи кримінального правосуддя України забезпечити виконання зобов'язань, пов'язаних з ратифікацією Стамбульської конвенції/ Лаферте А., Левченко К., Легенька М., Соке-Жюглар М., К. Черепаха, За ред.: Хухтанен Х. / DCAF, «Ла Страда-Україна». – К.: Агентство «Україна», 2017. – С. 76.
30. Johnson I.M., «Victims' perceptions of police response to domestic violence incidents», Journal of criminal justice, 2007, pp. 498-510; and Leisenring Amy, «Victims' Perceptions of Police Response to Intimate Partner Violence», Journal of Police Crisis Negotiations, 2012, pp. 146–164.
31. Johnson I.M., «Victims' perceptions of police response to domestic violence incidents», Journal of criminal justice, 2007, pp. 498-510; and Leisenring Amy, «Victims' Perceptions of Police Response to Intimate Partner Violence», Journal of Police Crisis Negotiations, 2012, pp. 146–164
32. Vigurs C., Wire J., Myhill A. and Gough D. Police Initial Responses to Domestic Abuse. A systematic review, college of policing, 2016.
33. Манн Л., Бугаєць Т. «Стандарти й методика оцінки ризиків для різних зацікавлених сторін в Україні: подальші кроки реалізації міжнародних стандартів щодо гарантування безпеки постраждалих від насильства стосовно жінок та домашнього насильства», РЄ, 2020, с. 11; <https://rm.coe.int/ukr-risk-assessment-final/16809eefb4>

34. Манн Л., Бугаєць Т. «Стандарти й методика оцінки ризиків для різних зацікавлених сторін в Україні: подальші кроки реалізації міжнародних стандартів щодо гарантування безпеки постраждалих від насильства стосовно жінок та домашнього насильства», РЄ, 2020; <https://rm.coe.int/ukr-risk-assessment-final/16809eefb4>
35. Манн Л., Бугаєць Т. «Стандарти й методика оцінки ризиків для різних зацікавлених сторін в Україні: подальші кроки реалізації міжнародних стандартів щодо гарантування безпеки постраждалих від насильства стосовно жінок та домашнього насильства», РЄ, 2020, сс. 12–13; <https://rm.coe.int/ukr-risk-assessment-final/16809eefb4>
36. Спільний Наказ Міністерства соціальної політики та Міністерства внутрішніх справ №369/180 «Про затвердження Порядку проведення оцінки ризиків вчинення домашнього насильства»; <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0333-19#Text>
37. Манн Л., Бугаєць Т. «Стандарти й методика оцінки ризиків для різних зацікавлених сторін в Україні: подальші кроки реалізації міжнародних стандартів щодо гарантування безпеки постраждалих від насильства стосовно жінок та домашнього насильства», РЄ, 2020, сс. 20–21; <https://rm.coe.int/ukr-risk-assessment-final/16809eefb4>
38. Манн Л., Бугаєць Т. «Стандарти й методика оцінки ризиків для різних зацікавлених сторін в Україні: подальші кроки реалізації міжнародних стандартів щодо гарантування безпеки постраждалих від насильства стосовно жінок та домашнього насильства», РЄ, 2020, сс. 93–96; <https://rm.coe.int/ukr-risk-assessment-final/16809eefb4>
39. Council of Europe, 2010. Guidelines of the Committee of Ministers of the Council of Europe on child friendly justice. CM/Del/Dec(2010)1098/10.2abc-app6 17/11/2010; <https://rm.coe.int/16804b2cf3>
40. Кабінет Міністрів України, 2018. Порядок взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі; <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/658-2018-%D0%BF#n12> (Постанова Кабінету Міністрів України №658 від 22.08.2018)

ДОДАТКИ

ДОДАТОК 1.

ВИЗНАЧЕННЯ ТА ТЕРМІНИ

Визначення та терміни відповідно до Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами

Гендер – соціально закріплені ролі, поведінка, діяльність і характерні ознаки, які певне суспільство вважає належними для жінок та чоловіків. *(стаття 3 Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами)*

Домашнє насильство - означає всі акти фізичного, сексуального, психологічного або економічного насильства, які відбуваються в лоні сім'ї чи в межах місця проживання або між колишніми чи теперішніми подружжями або партнерами, незалежно від того, чи проживає правопорушник у тому самому місці, що й жертва, чи ні або незалежно від того, чи проживав правопорушник у тому самому місці, що й жертва, чи ні *(стаття 3 Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами)*

Злочини в ім'я так званої «честі» – акти насильства, зазвичай убивства, члена родини, найчастіше (але не обов'язково) жіночої статі, вчинене родичами за накликане на сім'ю «безчестя». Це охоплює, зокрема, заяви про те, що жертва порушила культурні, релігійні, соціальні чи традиційні норми або звичаї належної поведінки. *(стаття 42 Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами)*

Каліцтво жіночих геніталій – такі форми умисної поведінки, як:
а) видалення, інфібуляція або здійснення будь-якого іншого каліцтва в цілому або частково великих статевих губ, малих статевих губ або клітора;

b) примушування жінки до того, щоб вона зазнала актів, перелічених у підпункті «а», або схилення її до цього; c) підбурювання, примушування дівчини до того, щоб вона зазнала актів, перелічених у підпункті «а», або схилення її до цього. *(стаття 38 Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами)*

Насильство стосовно жінок – порушення прав людини й форма дискримінації стосовно жінок, означає всі акти насильства стосовно жінок за гендерною ознакою, результатом яких є або може бути фізична, сексуальна, психологічна або економічна шкода чи страждання стосовно жінок, у тому числі погрози таких дій, примус або свавільне позбавлення волі, незалежно від того, чи відбувається це в публічному або приватному житті *(стаття 3 Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами)*.

Насильство стосовно жінок за гендерною ознакою – насильство, яке спрямоване проти жінки через те, що вона є жінкою, або яке зачіпає жінок непропорційно *(стаття 3 Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами)*

Переслідування – умисна поведінка, яка полягає в повторному здійсненні загрозової поведінки, спрямованої на іншу особу, що змушує його чи її боятися за свою безпеку *(стаття 34 Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами)*.

Сексуальне домагання – будь-яка форма небажаної вербальної, невербальної або фізичної поведінки сексуального характеру, метою або наслідком якої є порушення гідності особи, зокрема шляхом створення залякувального, ворожого, принизливого або образливого середовища *(стаття 40 Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами)*.

Сексуальне насильство, у тому числі зґвалтування – це здійснення без згоди вагінального, анального або орального проникнення сексуального характеру в тіло іншої особи з використанням будь-якої частини тіла або предмета; здійснення, без згоди, інших актів сексуального характеру з особою; примушування іншої особи до здійснення, без згоди, актів сексуального характеру з третьою особою *(стаття 36 Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами)*.

Визначення та терміни відповідно до Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків»

Гендерна рівність – рівний правовий статус жінок і чоловіків та рівні можливості для його реалізації, що дозволяє особам обох статей брати рівну участь у всіх сферах життєдіяльності суспільства (*стаття 1 Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків»*).

Дискримінація за ознакою статі – ситуація, за якої особа та/або група осіб за ознаками статі, які були, є та можуть бути дійсними або ймовірними, зазнає обмеження у визнанні, реалізації або користуванні правами і свободами або привілеями в будь-якій формі, встановленій Законом України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні», крім випадків, коли такі обмеження або привілеї мають правомірну об'єктивно обґрунтовану мету, способи досягнення якої є належними та необхідними (*стаття 1 Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків»*).

Насильство за ознакою статі – діяння, спрямовані проти осіб через їхню стать, або поширені в суспільстві звичаї чи традиції (стереотипні уявлення про соціальні функції (становище, обов'язки тощо) жінок і чоловіків), або діяння, що стосуються переважно осіб певної статі чи зачіпають їх непропорційно, які завдають фізичної, сексуальної, психологічної або економічної шкоди чи страждань, включаючи погрози таких дій, у публічному або приватному житті (*стаття 1 Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків»*).

Сексуальні домагання – дії сексуального характеру, виражені словесно (погрози, залякування, непристойні зауваження) або фізично (доторкання, поплескування), що принижують чи ображають осіб, які перебувають у відносинах трудового, службового, матеріального чи іншого підпорядкування (*стаття 1 Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків»*).

Визначення та терміни відповідно до Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству»

Дитина-кривдник – особа, яка не досягла 18 років та вчинила домашнє насильство у будь-якій формі (*стаття 1 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству»*)

Дитина, яка постраждала від домашнього насильства – особа, яка не досягла 18 років та зазнала домашнього насильства у будь-якій формі або

стала свідком (очевидцем) такого насильства (*стаття 1 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству»*).

Домашнє насильство – діяння (дії або бездіяльність) фізичного, сексуального, психологічного або економічного насильства, що вчиняються в сім'ї чи в межах місця проживання або між родичами, або між колишнім чи теперішнім подружжям, або між іншими особами, які спільно проживають (проживали) однією сім'єю, але не перебувають (не перебували) у родинних відносинах чи у шлюбі між собою, незалежно від того, чи проживає (проживала) особа, яка вчинила домашнє насильство, у тому самому місці, що й постраждала особа, а також погрози вчинення таких діянь (*стаття 1 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству»*).

Економічне насильство – форма домашнього насильства, що включає умисне позбавлення житла, їжі, одягу, іншого майна, коштів чи документів або можливості користуватися ними, залишення без догляду чи піклування, перешкоджання в отриманні необхідних послуг з лікування чи реабілітації, заборону працювати, примушування до праці, заборону навчатися та інші правопорушення економічного характеру (*стаття 1 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству»*).

Запобігання домашньому насильству – система заходів, що здійснюються органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями, а також громадянами України, іноземцями та особами без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах, та спрямовані на підвищення рівня обізнаності суспільства щодо форм, причин і наслідків домашнього насильства, формування нетерпимого ставлення до насильницької моделі поведінки у приватних стосунках, небайдужого ставлення до постраждалих осіб, насамперед до постраждалих дітей, викорінення дискримінаційних уявлень про соціальні ролі та обов'язки жінок і чоловіків, а також будь-яких звичаїв і традицій, що на них ґрунтуються (*стаття 1 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству»*).

Кривдник – особа, яка вчинила домашнє насильство у будь-якій формі (*стаття 1 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству»*).

Обмежувальний припис стосовно кривдника – встановлений у судовому порядку захід тимчасового обмеження прав чи покладення обов'язків на особу, яка вчинила домашнє насильство, спрямований на забезпечення безпеки постраждалої особи (*ст. 1 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству»*).

Особа, яка постраждала від домашнього насильства, – особа, яка зазнала домашнього насильства у будь-якій формі (*стаття 1 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству»*).

Оцінка ризиків – оцінювання вірогідності продовження чи повторного вчинення домашнього насильства, настання тяжких або особливо тяжких наслідків його вчинення, а також смерті постраждалої особи (*стаття 1 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству»*).

Програма для кривдника – комплекс заходів, що формується на основі результатів оцінки ризиків та спрямований на зміну насильницької поведінки кривдника, формування у нього нової, неагресивної психологічної моделі поведінки у приватних стосунках, відповідального ставлення до своїх вчинків та їх наслідків, у тому числі до виховання дітей, на викорінення дискримінаційних уявлень про соціальні ролі та обов'язки жінок і чоловіків (*стаття 1 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству»*).

Програма для постраждалої особи – комплекс заходів, спрямованих на позбавлення емоційної залежності, невпевненості у собі та формування у постраждалої особи здатності відстоювати власну гідність, захищати свої права у приватних стосунках, у тому числі за допомогою уповноважених органів державної влади, органів місцевого самоврядування (*стаття 1 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству»*).

Профілактичний облік – здійснення уповноваженими підрозділами органів Національної поліції України організаційно-практичних заходів щодо контролю за поведінкою кривдника з метою недопущення повторного вчинення домашнього насильства, за дотриманням ним тимчасових обмежень його прав та виконанням обов'язків, покладених на нього у зв'язку із вчиненням домашнього насильства (*стаття 1 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству»*).

Психологічне насильство – форма домашнього насильства, що включає словесні образи, погрози, у тому числі щодо третіх осіб, приниження, переслідування, залякування, інші діяння, спрямовані на обмеження волевиявлення особи, контроль у репродуктивній сфері, якщо такі дії або бездіяльність викликали у постраждалої особи побоювання за свою безпеку чи безпеку третіх осіб, спричинили емоційну невпевненість, нездатність захистити себе або завдали шкоди психічному здоров'ю особи (*стаття 1 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству»*).

Сексуальне насильство – форма домашнього насильства, що включає будь-які діяння сексуального характеру, вчинені стосовно повнолітньої особи без її згоди або стосовно дитини незалежно від її згоди, або в присутності дитини, примушування до акту сексуального характеру з третьою особою, а також інші правопорушення проти статевої свободи чи статевої недоторканості особи, у тому числі вчинені стосовно дитини або в її присутності (*стаття 1 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству»*).

Терміновий заборонний припис стосовно кривдника – спеціальний захід протидії домашньому насильству, що вживається уповноваженими підрозділами органів Національної поліції України як реагування на факт домашнього насильства та спрямований на негайне припинення домашнього насильства, усунення небезпеки для життя і здоров'я постраждалих осіб та недопущення продовження чи повторного вчинення такого насильства (*стаття 1 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству»*).

Визначення та терміни відповідно до Кримінального кодексу України

Зґвалтування – вчинення дій сексуального характеру, пов'язаних із вагінальним, анальним або оральним проникненням в тіло іншої особи з використанням геніталій або будь-якого іншого предмета, без добровільної згоди потерпілої особи (*стаття 152 Кримінального кодексу України*).

Примушування до вступу в статевий зв'язок – примушування особи без її добровільної згоди до здійснення акту сексуального характеру з іншою особою (*стаття 154 Кримінального кодексу України*).

Примушування до шлюбу – примушування особи до вступу в шлюб або до продовження примусово укладеного шлюбу, або до вступу у співжиття без укладання шлюбу, або до продовження такого співжиття, або спонукання з цією метою особи до переміщення на територію іншої держави, ніж та, в якій вона проживає (*стаття 151² Кримінального кодексу України*).

Сексуальне насильство – вчинення будь-яких насильницьких дій сексуального характеру, не пов'язаних із проникненням в тіло іншої особи, без добровільної згоди потерпілої особи (*стаття 153 Кримінального кодексу України*).

ДОДАТОК 2.

ФОРМИ ПРОЯВУ І НАСЛІДКИ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА: ПРАКТИЧНІ ПРИКЛАДИ

Вид домашнього насильства	Можливі форми прояву	Приклади наслідків насильства
Фізичне насильство	<ul style="list-style-type: none"> - Штовхання, хапання, ляпаси; - побиття, стусани, укуси; - викручування рук; - смикання волосся; - спроби придушення; - мордування та катування; - заподіяння опіків; - кидання предметів у бік постраждалої особи; - загроза будь-якою зброєю; - відмова у наданні необхідної допомоги, зокрема й медичної	<ul style="list-style-type: none"> - Порушення фізичного, психічного здоров'я; - економічні/фінансові втрати; - заподіяння шкоди честі та гідності постраждалої особи; - каліцтво або смерть постраждалої особи
Сексуальне насильство	<ul style="list-style-type: none"> - Зґвалтування, зокрема й «зґвалтування в шлюбі»; - примус до небажаних сексуальних контактів; - сексуальні домагання; - дії сексуального характеру по відношенню до дитини: розбещення дітей, втягування дитини у заняття дитячою проституцією або дитячою порнографією тощо	<ul style="list-style-type: none"> - Порушення фізичного, психічного здоров'я та розвитку (дитини); - порушення або втрата репродуктивних функцій; - небажана вагітність/втрата дитини; - завдання шкоди честі та гідності постраждалої особи
Психологічне насильство	<ul style="list-style-type: none"> - Словесні образи, погрози вбивства; - погрози завданням каліцтва, травм, побиттям; - приниження, переслідування; - залякування; - пошкодження, псування або приховування особистих речей тощо	<ul style="list-style-type: none"> - Емоційна невпевненість, низька самооцінка; - нездатність захистити себе; - шкода психічному здоров'ю особи; - суїцидальні думки чи наміри; - втрата довіри до оточуючих, проблеми з побудовою стосунків з іншими людьми
Економічне насильство	<ul style="list-style-type: none"> - Умисне позбавлення члена сім'ї житла, їжі, одягу, іншого майна або коштів, на які постраждала особа має передбачене законом право; - пошкодження, знищення власності; - проникнення в житло; - підпал; - обмеження (позбавлення) доступу до сімейного бюджету; - примус члена сім'ї виконувати важку, непосильну роботу; - економічна експлуатація	<ul style="list-style-type: none"> - Матеріальні збитки; - втрата роботи / доходу - погіршення якості життя

**ДОДАТОК 3.
 ГАРЯЧІ ЛІНІЇ ТА ТЕЛЕФОННІ ЛІНІЇ ДОПОМОГИ
 З ЗАПОБІГАННЯ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ
 ТА ІНШИМ ВИДАМ НАСИЛЬСТВА ЗА ОЗНАКОЮ СТАТІ**

Назва	Контакти
Національна поліція України	102
Урядова гаряча лінія з запобігання домашньому насильству	1547
Національна гаряча лінія з запобігання домашньому насильству, торгівлі людьми та гендерної дискримінації	0 800 500 335 або 116 123
Національна гаряча лінія для дітей та молоді	0 800 500 225 або 116 111
Контактний центр системи безоплатної правової допомоги	0 800 213 103
Контакти центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді	www.msp.gov.ua/news/18593.html
Мобільні бригади соціально-психологічної допомоги	www.msp.gov.ua/news/18476.html

ДОДАТОК 4. ТЕРМІНОВИЙ ЗАБОРОННИЙ ПРИПИС СТОСОВНО КРИВДНИКА

	Додаток 1 до Порядку винесення уповноваженими підрозділами органів Національної поліції України термінового заборонного припису стосовно кривдника (пункт 6 розділу II)
Серія AA N 000000	
ТЕРМІНОВИЙ ЗАБОРОННИЙ ПРИПИС СТОСОВНО КРИВДНИКА	
«__» _____ 20__ _____ (тип, назва населеного пункту)	
Я, _____ (посада, найменування уповноваженого підрозділу поліції, звання, прізвище, ім'я, по батькові працівника, який виніс терміновий заборонний припис стосовно кривдника)	
згідно зі статтею 25 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» та з урахуванням існування безпосередньої загрози життю чи здоров'ю постраждалої особи виніс цей терміновий заборонний припис стосовно _____, стать: жін. ☐ ; чол. ☐ , (прізвище, ім'я, по батькові особи, яка вчинила домашнє насильство)	
дата народження ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ , громадянство _____, місце проживання _____, місце реєстрації _____, номер контактного телефону _____, місце роботи (навчання), посада _____	
особу встановлено _____ (назва документа, що посвідчує особу, підтверджує громадянство України або спеціальний статус особи, серія, №, ким і коли виданий)	
чи притягався(лася) раніше до адміністративної або кримінальної відповідальності: так ☐ _____; ні ☐ _____ (вказати статті КУпАП або КК України)	
у зв'язку зі скоєнням ним(нею) домашнього насильства _____ (підкреслити потрібно: фізичне, економічне, психологічне, сексуальне та викласти стислий зміст правопорушення)	
стосовно постраждалої особи _____ (прізвище, ім'я, по батькові особи, яка постраждала від домашнього насильства)	
які перебувають у стосунках (підкреслити потрібно): подружжя; колишнє подружжя; наречені; мати (батько) або дитина (діти) одного з подружжя (колишнього подружжя); інший з подружжя (колишнього подружжя); які спільно проживають (проживали) однією сім'єю, але не перебувають (не перебували) у шлюбі між собою, їхні батьки та діти; мають спільну дитину (дітей); батьки (мати, батько) і дитина (діти); дід (баба) та онук (онучка); прадід (прабаба); правнук (правнучка); вітчим (мачуха) та пасинок (падчерка); рідний брат і сестра; інші родичі: дядько (тітка) та племінник (племінниця); двоюрідні брати і сестри; двоюрідний дід (баба) та двоюрідний онук (онучка); діти подружжя, колишнього подружжя, наречених, осіб, які мають спільну(их) дитину (дітей), яка (які) не є спільною(ими) або всиновленою(ими); опікуни, піклувальники, їхні діти та особи, які перебувають (перебували) під опікою, піклуванням; прийомні батьки; батьки-вихователі; патронатні вихователі, їхні діти та прийомні діти; діти-вихованці, які проживають (проживали) в сім'ї патронатного вихователя; інші родичі, інші особи, які пов'язані спільним побутом, мають взаємні права та обов'язки, за умови спільного проживання згідно зі статтею 3 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству».	

Заходи термінового заборонного припису стосовно кривдника:

- зобов'язання залишити місце проживання (перебування) постраждалої особи;
- заборона на вхід та перебування в місці проживання (перебування) постраждалої особи;
- заборона в будь-який спосіб контактувати з постраждалою особою.

Терміновий заборонний припис стосовно кривдника винесений строком

на ____ діб з ____ год ____ хв , та діє до ____ год ____ хв.

(дата)

(дата)

Особі, стосовно якої винесено терміновий заборонний припис, роз'яснено положення статті 173² КУпАП про притягнення до відповідальності за невиконання термінового заборонного припису стосовно кривдника, зобов'язання повідомити про місце свого тимчасового перебування уповноважений підрозділ Національної поліції України за місцем учинення домашнього насильства, а також про право оскарження термінового заборонного припису стосовно кривдника до суду

_____
(підпис, П. І. Б. особи, якій винесено терміновий заборонний припис стосовно кривдника)

Підпис працівника уповноваженого підрозділу органів Національної поліції України, який виніс терміновий заборонний припис стосовно кривдника _____

_____
(підпис, П. І. Б.)

Підпис постраждалої особи (її представника) про отримання копії термінового заборонного припису стосовно кривдника та надання згоди на обробку персональних даних згідно із Законом України «Про захист персональних даних» _____

_____
(підпис, П. І. Б.)

Підпис кривдника про отримання термінового заборонного припису стосовно кривдник _____

_____
(підпис, П. І. Б.)

Кривдник від підпису відмовився в присутності

_____
(підпис працівника уповноваженого підрозділу поліції, який виніс терміновий заборонний припис стосовно кривдника)

_____
(П. І. Б.)

_____
(підпис постраждалої особи (її представника))

_____
(П. І. Б.)

_____
(підпис свідка(ів) (у разі наявності))

_____
(П. І. Б.)

_____
(до термінового заборонного припису стосовно кривдника додається (зазначити потрібне))

ДОДАТОК 5. ФОРМА ОЦІНКИ РИЗИКІВ УЧИНЕННЯ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА, ЩО ВИКОРИСТОВУЄТЬСЯ НАЦІОНАЛЬНОЮ ПОЛІЦІЄЮ УКРАЇНИ

Дата:	поліцейський уповноваженого підрозділу поліції (П. І. Б., звання, посада, орган поліції) _____ _____
Постраждала особа: стать: ☐ Ч/ ☐ Ж, (П. І. Б.)	
Кривдник: стать: ☐ Ч/ ☐ Ж, (П. І. Б.)	
У яких стосунках перебуває кривдник із постраждалою особою: _____ (інформація зазначається згідно зі статтею 3 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству») Місце (адреса) проведення оцінювання ризиків: _____ _____	
Чи вдалося поліцейському уповноваженого підрозділу поліції провести спілкування/бесіду?	
Чи постраждала особа відмовилася від спілкування/бесіди?	
1. Чи кривдник колись погрожував та/або застосовував зброю або інші предмети, які можуть спричинити шкоду життю та здоров'ю постраждалої особи та/або її дітям?	
2. Чи кривдник погрожував вбити постраждалу особу та/або її дітей?	
3. Чи допускає постраждала особа, що кривдник може спробувати вбити постраждалу особу та/або її дітей?	
4. Чи кривдник коли-небудь душив постраждалу особу, або передавлював їй горло, або намагався це зробити?	
5. Чи кривдник застосовував раніше фізичне насильство, яке мало наслідки спричинення середнього та/або тяжкого ступеня тілесних ушкоджень?	
6. Чи застосовувався протягом останнього року до кривдника терміновий заборонний припис?	
7. Чи кривдник має зброю та/або може її легко дістати і застосувати?	
8. Чи кривдник схильний до сильних та/або постійних ревнощів та чи контролює більшу частину повсякденного життя постраждалої особи?	
9. Чи висловлював кривдник наміри та/або намагався вчинити самогубство?	

10. Чи кривдник залякував, переслідував або погрожував постраждалій особі та/або її дітям?
11. Чи здійснював кривдник напади на постраждалу особу та/або її дітей за межами домашнього середовища?
12. Чи утримував кривдник постраждалу особу та/або її дітей проти її волі в певному місці або будь-яким іншим чином обмежував свободу, у тому числі свободу в спілкуванні?
13. Чи вплинула поведінка кривдника на безпеку постраждалої особи та/або безпеку її дітей?
14. Чи кривдник має алкогольну залежність або зловживає алкогольними напоями?
15. Чи кривдник має наркотичну залежність або зловживає наркотичними речовинами?
16. Чи кривдник коли-небудь погрожував вбити, вбив або завдавав навмисно шкоди домашній та/або іншій тварині?
17. Чи кривдник вчиняв щодо постраждалої особи фізичне та/або сексуальне насильство, коли вона була вагітна або з новонародженою дитиною/немовлям?
18. Чи кривдник має фінансові проблеми?
19. Чи є постраждала особа та/або її діти економічно залежною(ними) від кривдника?
20. Чи були випадки після одруження або проживання разом, коли кривдник покидав на тривалий час (не менше ніж на 10 діб) сім'ю без причини та без надання пояснень?
21. Чи є у постраждалої особи дитина/діти від іншого шлюбу, про яких кривдник знає та/або нещодавно дізнався?
22. Чи перебуває сім'я постраждалої особи під соціальним супроводом?
23. Чи видавав суд кривднику обмежувальний припис?
24. У разі видачі кривднику обмежувального припису, чи порушував він заходи тимчасового обмеження прав кривдника або покладення на нього обов'язків, передбачених таким приписом?
25. Чи відомо постраждалій особі про притягнення кривдника до кримінальної відповідальності за вбивство, спричинення тілесних ушкоджень, зґвалтування та/або інші злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості особи? (якщо так, необхідне виділити або підкреслити)
26. Чи кривдник виганяв постраждалу особу та/або її дітей з місця проживання та/або погрожував здійснити такі дії?
27. Чи є щось додаткове, що змушує постраждалу особу турбуватися про її безпеку?

Якщо так, що саме турбує постраждалу особу? _____
_____
_____
_____
_____

Чи здійснювала постраждала особа телефонний дзвінок або консультувалася з експертами Національної гарячої лінії з питань запобігання домашньому насильству, торгівлі людьми і гендерної дискримінації або дитячої гарячої лінії

Зауваження поліцейського уповноваженого підрозділу поліції щодо будь-яких інших чинників/обставин, які підвищують/знижують рівень загрози життю та здоров'ю постраждалої особи
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____

Підпис поліцейського уповноваженого підрозділу поліції, який провів оцінку ризиків:
_____ дата _____ 20__ року

Поліцейським уповноваженого підрозділу поліції визначено рівень небезпеки:
високий – ;
середній – ;
низький –

Терміновий заборонний припис стосовно кривдника винесено: ТАК/ НІ
у разі винесення зазначити: № _____ від _____ 20__ року

Список використаних джерел

Beghin A. and Laouar N., «La violence conjugale: Évaluation du risque et éloignement du domicile». Politeia, Les cahiers du GEPS, n° 3, 2020.

Boyd, I. Voce, «Policing domestic violence: A review of the evidence», Australian Institute of Criminology 2018, p. 33.

Council of Europe European Programme for Human Rights Education for Legal Professionals (HELP) online course on Violence against Women; <https://www.coe.int/en/web/istanbul-convention/help-online-course/>

Davis R. C., O'Sullivan Ch., Farole D. J. and Rempel M., «A comparison of two prosecution policies in cases of intimate partner violence: mandatory case filing versus following the victim's lead», Criminology & public policy, 2008, pp. 633 et seq.

Dowling Ch., Morgan A., Boyd Ch., Voce I., «Policing domestic violence: A review of the evidence». Australian Institute of Criminology, 2018.

European Union Agency for Fundamental Rights (FRA), «Violence against women: an EU-wide survey», 2014; https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra-2014-vaw-survey-at-a-glance-oct14_en.pdf

Fagerlund M., Police Practice and Research. «Gender and police response to domestic violence», 2020; <https://doi.org/10.1080/15614263.2020.1749622>

Felson R. B., Ackerman J. M. and Gallagher C., «Police Intervention and the Repeat of Domestic Assault», June 2015; <https://www.ojp.gov/pdffiles1/nij/grants/210301.pdf>

French Ministry of the Interior. Rapport d'enquête «Cadre de vie et sécurité», 2019, p. 180; <https://www.interieur.gouv.fr/Interstats/Actualites/Rapport-d-enquete-Cadre-de-vie-et-securite-2019>

Garner J. H. and Maxwell Ch. D., the U.S. Department of Justice, «The Crime Control Effects of Criminal Sanctions for Intimate Partner Violence», 2010; <https://www.ojp.gov/pdffiles1/nij/grants/236959.pdf>

Heisecke Karin, Council of Europe. «Raising Awareness of Violence against Women: Article 13 of the Istanbul Convention», September 2014; <https://rm.coe.int/168046e1f1>

Hester Marianne, Lilley Sarah-Jane. Council of Europe. «Preventing Violence Against Women: Article 12 of the Istanbul Convention», September 2014; <https://rm.coe.int/168046e1f0>

Hester Marianne, Lilley Sarah-Jane. Council of Europe. «Domestic and Sexual Violence Perpetrator Programmes: Article 16 of the Istanbul Convention», September 2014; <https://rm.coe.int/168046e1f2>

Horwitz S. H., Mitchell D., Larussa-Trott M., Santiago L., Pearson J., Skiff D. M. and Cer C., «An Inside View of Police Officers' Experience with Domestic Violence», J. Fam Viol., 2011, pp. 617–625.

Institute for the equality of women and men, «Emotional, physical and sexual abuse – the Experience of women and men», 2010; https://igvm-iefh.belgium.be/sites/default/files/downloads/41%20-%20Dark%20number_ENG.pdf

Johnson I. M., Journal of criminal justice. «Victims' perceptions of police response to domestic violence incidents», 2007, p. 501.

Leisenring A., Journal of Police Crisis Negotiations. «Victims' Perceptions of Police Response to Intimate Partner Violence», 2012, pp. 146–164.

National Toll Free Hotline on Prevention Domestic Violence, Human Trafficking and Gender Discrimination: Standard Operating Procedures of Counselling, Cooperation and Support in Cases of Family Violence or Other Types of Gender-Based Violence / Ed. K. Levchenko ; Civil Society Organization "La Strada – Ukraine". – K. 2017. – 60 p.

Manitoba. «Status of Women, Family Violence Prevention Program»; <https://www.gov.mb.ca/msw/fvpp/cycle.html>; Accessed 26 November 2020.

National Center on Domestic and Sexual Violence, 2017. «Wheels Adapted from the Power and Control Wheel Model»; http://www.ncdsv.org/publications_wheel.html

Жінки. Мир. Безпека: Інформаційно-навчальний посібник з гендерних аспектів конфліктів для фахівців сектору безпеки/Колектив авторок. – Київ, 2017; <https://www.osce.org/files/f/documents/5/3/386423.pdf>

Дослідження насильства над жінками в Україні. Проведено під керівництвом ОБСЄ. Добробут і безпека жінок. Україна. Доповідь про результати дослідження, 2019; https://www.osce.org/files/f/documents/0/8/440318_0.pdf

Sampson R. Domestic violence, Community Oriented Policing Services, US Department of Justice, «Problem-Oriented Guides for Police, n° 45», 2013; <https://cops.usdoj.gov/RIC/Publications/cops-p123-pub.pdf>

Speck Anne-Katrin and the Secretariat of the Committee on Equality and Non-Discrimination of the Parliamentary Assembly of the Council of Europe. «The Istanbul Convention – a Powerful Tool to End Gender-Based Violence: A handbook for parliamentarians on the Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence»; <http://www.assembly.coe.int/LifeRay/EGA/WomenFFViolence/2019/2019-HandbookIstanbulConvention-EN.pdf>; November 2019 together with 2013 edition in Ukrainian – <https://rm.coe.int/1680096e45>

United Nations Convention C190, 2019. Elimination of violence and harassment in the world of work (Entry into force: 25 Jun 2021, adopted in Geneva on 21 June 2019); http://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPUB:12100:0::NO::P12100_INSTRUMENT_ID,P12100_LANG_CODE:3999810,en

United Nations Department of Economic and Social Affairs. «The World's Women 2015. Trends and Statistics». Chapter 6; https://unstats.un.org/unsd/gender/downloads/WorldsWomen2015_chapter6_t.pdf

Van Der Veen H.C.J. and Bogaerts S., WODC. «Huiselijk geweld in Nederland. n° 288», 2010, pp. 68, 89; https://repository.wodc.nl/bitstream/handle/20.500.12832/1238/ob288-volledige-tekst_tcm28-69804.pdf?sequence=2&isAllowed=y

Vanneste Ch., Institut national de criminalistique et de criminologie. «La politique criminelle en matière de violences conjugales: une évaluation des pratiques judiciaires et de leurs effets en termes de récidive», Bruxelles, Belgique, 2016; https://nicc.fgov.be/upload/publicaties/fr-rapportcvanneste_vicmai2016.pdf

Vigurs C., Wire J., Myhill A. and Gough D., «Police Initial Responses to Domestic Abuse. A systematic review, college of policing», (note 43), 2016.

Walby Sylvia, Council of Europe. «Ensuring Data Collection and Research on Violence against Women and Domestic Violence: Article 11 of the Istanbul Convention», March 2016; <https://rm.coe.int/1680640efc>

Walker L. E., «The battered woman». New York: Harper & Row, 1979.

World Health Organisation, Department of Reproductive Health and Research, London School of Hygiene and Tropical Medicine, South African Medical Re-

search Council. «Global and regional estimates of violence against women, Prevalence and health effects of intimate partner violence and non-partner sexual violence». Executive summary, 2013; https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/85241/WHO_RHR_HRP_13.06_eng.pdf?sequence=1

Дослідження поширеності насильства щодо дівчат та жінок. UNFPA; <https://ukraine.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/GBV%20prevalence%20survey%20%20UA.pdf>; дата звернення: 22.12.2017 р.

Закон України «Про попередження насильства в сім'ї»; <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2789-14#Text>

Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству»; <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>

Келлі Ліз. Насильство щодо жінок і дітей. Новий погляд на поліцейську діяльність, її інноваційність та професіоналізм: Посібник. – Львів: Астролябія, 2011. – 176 с.

Келлі Ліз. Бачення, новаторство і професіоналізм у боротьбі поліції проти насильства щодо жінок і дітей: Посібник.

Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами (Стамбульська Конвенція). Довідник для членів парламенту. – Рада Європи, оновлена редакція, жовтень 2013 р.; <https://rm.coe.int/1680096e45>; дата звернення: 22.12.2017 р.

Методичні рекомендації щодо опитування дітей, що стали свідками та/або жертвами насильства, а також вчинили насильство / О. Калашник, О. Кочеміровська, Д. Пурас / За заг. ред. Т. Цюман. – К.: СТ-ДРУК, 2015. – 114 с.

Міністерство внутрішніх справ та Міністерство цифрової трансформації за підтримки Канадсько-українського проекту розвитку поліції (CUPDP), «Онлайн-інструменти протидії домашньому насильству»; <https://osvita.diia.gov.ua/courses/countering-domestic-violence>; дата звернення: 26.11.2020 р.

Моніторинг ситуації реагування системи правосуддя на домашнє насильство та насильство щодо жінок: 2018, ГО «Ла Страда-Україна»; https://www.srji.org/upload/medialibrary/90f/Monitoring_web_final1.pdf

Моніторинг ситуації реагування системи правосуддя на вчинення домашнього насильства та насильства за ознакою статі: 2019, ГО «Ла Страда-Україна»; <https://la-strada.org.ua/download/monitoryng-sytuatsiyi-reaguvannya-systemy-pravosuddya-2019>

Практика кримінального правосуддя і насильство щодо жінок. Оцінка готовності системи кримінального правосуддя України забезпечити виконання зобов'язань, пов'язаних з ратифікацією Стамбульської конвенції / Лаферте А., Левченко К., Легенька М., Соке-Жюглар М., К. Черехаха, За ред.: Хухтанен Х. / DCAF, «Ла Страда-Україна». – К.: Агентство «Україна», 2017.

Попередження домашнього насильства: навчальний посібник для консультантів «гарячих» ліній / За ред. К. Б. Левченко, В. Г. Панок. – К.: Агентство «Україна», 2016. – 92 с.

Проект Ради Європи “Стамбульська конвенція: інструмент для посилення боротьби з насильством стосовно жінок та домашнім насильством в Україні”, матеріали проекту: <https://www.coe.int/uk/web/kyiv/the-istanbul-convention-a-tool-to-advance-in-fighting-violence-against-women-and-domestic-violence-in-ukraine>

«Розірви коло» – Інформаційний ресурс для запобігання проблемі домашнього насильства; <https://rozirvykolo.org/>; дата звернення: 26.11.2020 р.

Освітній проект з протидії домашньому насильству ДІМ (НЕ)БЕЗПЕКИ; <https://nonviolence.ed-era.com/>; дата звернення: 26.11.2020 р.

Стандарти й методика оцінки ризиків для різних зацікавлених сторін в Україні: подальші кроки реалізації міжнародних стандартів щодо гарантування безпеки постраждалих від насильства стосовно жінок та домашнього насильства. Аналітичний звіт – Лорі Манн, міжнародна експертка, Тамара Бугаєць, національна експертка, 2020; <https://rm.coe.int/ukr-risk-assessment-final/16809eefb4>

Сулова О. І., Лазаренко О. О., Ахтирська Н. О. Захист прав жінок та дітей судовими та правоохоронними органами в Україні / За заг. ред. Христової Г. О. – К.: Тютюкін, 2010. – 336 с.

Терміновий заборонний та обмежувальний припис. Що це таке? Інфографіка за матеріалами ГО «Ла Страда-Україна»; <https://www.facebook.com/las-tradaukraine/>

Український центр соціальних реформ. Економічні наслідки насильства щодо жінок в Україні. 2017. – 102 с.; https://ukraine.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/Економічні%20наслідки%20насильства_2017_1.pdf

www.coe.int

Рада Європи є провідною правозахисною організацією на континенті. Вона включає в себе 47 держав-членів, 28 з яких є членами Європейського союзу. Всі держави-члени Ради Європи підписали Європейську конвенцію з прав людини – договір, спрямований на захист прав людини, демократії та верховенства закону. Європейський суд з прав людини контролює здійснення Конвенції у державах-членах.

#istanbulconventionsaveslives

#CoeCOVAW

МВС України

Національна поліція України

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE